

עדות שבטלה מקצתה

ראשי פרקים

- א. הצגת הסוגיות והדיוינים העולמים מהן
- ב. הסתירה בפסקין הריב"ף וישובה
- ג. הגדרת עדות אחת, ופסקין הראשונים בכותב כל נכסיו לשני בני'א
- ד. באור הגמ' ב"ק עג,א לפי השיטות השונות
- ה. אי קבלת עדות מסיבות אחרות
- ו. עדות שבטלה מקצתה - מחלוקת הריב"ף והראב"ד
- ז. גדר פסול המקצת, הגורם לביטול כל העדות
- ח. דין שעשbbie'כ, בעדויות שהפסולים כשרים להן
- ט. פסיקת ההלכה בדיון שעשbie'כ
- י. סיכום (לפי פרקים)

פתיחה

במספר סוגיות בغم' פוגשים אנו בדיון "עדות שבטלה מקצתה בטלת כולה". מובנו הפשט שביטול של חלק מהעדות גורר את ביטול כולה, אע"פ שאין פסול בחלק הנוסף עצמו. דין דומה למדנו ביחס לעדים, דין נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותם בטלת. דין זה הובא להלכה בשוו"ע חוי"מ סי' לו, ונتابאו רשות פרטיו וככליו, אבל דין עדות שבעbie'כ לא מובא בצורה מרכזות וברורה בשוו"ע. ננסה לברר את היחס בין הדיינים הנ"ל ואת ההלכה ביחס לעדות שב"מ.

דין נוסף המופיע בغم' במספר מקומות¹ הוא דין פלגיין דיבורא. דין זה מאפשר לחלק דבריו של אדם, ולאחר מעשה רק את חלקם. במבט ראשון נראהים שני הדיינים שעשbie'כ ודין פלאג'יד כסותרים זא"ז², אך הראשונים, כפי שנראה מיישבים סתירה זו.

¹ ב"ב קלב, ב سنחדרין ט,ב.

² עיין שו"ת חכמי פרובינציה ח"ב סי' ה, וסי' יא.

נשׂתדל לבאר לפי שיטות ראשונות מהי עדות אחת, שיש קשר בין חליקה, ומה הן שתי עדויות הסמכות אחת לשניה, וכן מהי 'שבטלה' שהרי סוגים שונים של ביטול הם: פסול הגוף של העד, פסול הגדה שלא נתקבלה העדות, עדות שאיתא יכול להזימה, וכן עדות שלא נתקבלה מחמת דיןinos נוספים: כגון שנאמרה שלא בפניו בע"ד, או עדות טובה שהתקבלה אלא שאין אפשרות לפועל דין על פיה כמו ע"א במוניות. עוד יש לבחון האם דין שעבמ"כ הוא דוקא בעדויות הנאמרות בבב"ד, או גם בשאר עדויות.

א. הצגת הסוגיות והדיניות העולמים מהת

1. למדנו בב"ק עג,א: "ילמא כתנאי היו שניים מעידים אותו שגנב והן מעידין אותו שטבה, והוזמו על הגניבה עדות שבטלת מקצתה בטלת כולה. הוזמו על הטביה הוא משלם תשלומי כפל והוא משלם תשלומי שלשה. אמר יוסי בד"א בשתי עדויות אבל בעדות אחת עדות שבטלת מקצתה בטלת כולה. Mai בשתי עדויות ומאי בעדות אחת?... אלא לאו בשתי עדויות, בעדות אחת בעין שתי עדויות ומאי נינהו כת אחת בהז אחר זה, אבל בעדות אחת בבת אחת לא, וסבירות דכו"ע תוך כדי דבר רדי בדור זמי. Mai לאו בהאה קמיפלאי דרבנן סבירי מכאן ולהבא הוא נפסל וכיוון דמהיה שעתא קא מיתזמי, אטיביה דקה מיתזמי איתזום אגניבה דלא מיתזמי לא איתזום. ר' יוסי סבר למפרע הוא נפסל וכיוון דמיד כי אסחידו הוא דמיפסלי, כי איתזמו להו אטיביה איתזמו להו נמי אגניבה דזה תוכ"ד כדי בדור זמי..."

הגמ' הביאה את התוספתא ב"ק פ"ז ה"ט, והעמידה את המחלוקת בין ת"ק לר' יוסי בשאלת האם עד זומם למפרע הוא נפסל, או מכאן ולהבא הוא נפסל. לר' יוסי הסובר למפרע הוא נפסל, אם העידו העדים על הגניבה ועל הטביה תוכ"ד, אך אם שתזומו רק על הטביה, עדותם אינה מתקבלת גם לגבי הגניבה. לכאו לפניו מקור לדין שעבמ"כ, אך יש לעיין:

א. מדוע תליי דין זה בדין עד"ז למפרע הוא נפסל, הא גם אם מכאן ולהבא הוא נפסל, למעשה בטלת עדות הטביה.

ב. אמנם הגמ' מעמידה שהיעדו תוכ"ד על הגניבה ועל הטביה, אך עדין יש להבין מדוע יוגדרו שתי עדויות אלו כעדות אחת, לכאו אלו שני מעשים בעלי השכלות שונות?

2. עוד למדנו בגיטין לג,א: ת"ש אמר לעשרה כתבו גטו לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רב, רש"ג אומר אין יכול לבטל אלא זה בפני זה. במא

كمיפלגי בעדות שבטלה מוקצתה בטלת כולה קמיפלגי, רבינו סבר עשי'ם לא בטלת כולה. ואי אولي הנך כתבי ויהבי ליכתבו וליתבו, רשב"ג סבר עדות שבטלה מוקצתה בטלת כולה, והנך לא ידע ואולי כתבי ויהבי ושרו אשת איש לעלמא. ואב"א דכolioعلمא עדות שבטלה מוקצתה לא בטלת כולה והכא היינו טעמא דרשב"ג, קסביר מלטא דמיתבעדא באפי עשרה צריכא ביה עשרה למישפה". בסוגיה זו מדובר על ביטול עדי ציוויי הבעל בגירושין, ע"י הבעל. אין מדובר בביטול של עדות בבי"ד אלא על ביטול התוצאה של העדות הראשונה, העדים שנטבטלו לא יכולו לכתוב את הגט כהכלתו, ובאב"א אומרת הגמ' דכו"ע עשבמלב"ב, בין רבינו לבין רשב"ג, ולכוארה שמענו שליטתן לדין שעשבמ"ב.³

3. איתא בגיטין ח:ב: "ת"ר עבד שהביא גיטו וכתווב בו עצמן ונכסים קנוין לך עצמו קנה נכסים לא קנה. איבעיא להו כל נכסים קנוין לך מהו? אמר אבי מותוך שקנה עצמו קנה נכסים. א"ל ربא בשלמא עצמו לייני מידי דוחה אגטasha, אלא נכסים לא לייני מידי דוחה אקיים שטרות דעתמא, הדר אמר אבי מותוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו... אלא אמר ربא אחד זה ואחד זה עצמו קנה נכסים לא קנה. א"ל رب אדא בר מתנה לרבא כמוון קריש דאמר פליגנו דיבורא...". והיינו דלשיות רבא, بعد שהביא גיטו מדינת הים וצ"ל בפ"ג ובפ"ג עצמו קנה ונכסים לא קנה בין בכתב בו עצמן ונכסים ובין בכתב בו 'כל נכסים'. ולכוארה בכתב בו 'כל נכסים' היה עדות אחת והוא עשב"ם ומודוע לא בטלת כולה, אלא אמרין עצמו קנה ופליג"ז?

4. בירושלמי גיטין פ"א ח:א: "כתב כל נכסיו לעבדו, את אמר הוא גיטו הוא מתנתו, מה את עבד לה הגט הוא ועררו בטל, או מתנה הו ועררו קיים. וייבא כהזה כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחთ והוא העדים כשרים לזה ופסולין זהה. ר' אילא בשם ר' אמי איתפלגון ר' יוחנן וריש לקיש, חד אמר מאחר שהן פסולין לזה פסולין זהה, וחRNA אמר שרין להז פסולין זהה. ר' מנא לא מפרש, ר' אבין מפרש ר' יוחנן אמר מאחר שהן פסולין לזה פסולין זהה, ור"ל אמר שרין להז ופסולין זהה, אמר ר' אלעזר מתניתא מסיעיא לר' יוחנן מה החנינים נמצאו אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלת, אף השלשה נמצאו אחד מהן קאו"פ עדותן בטלת. ר' יעקב בר אחא אמר איתפלגון ר' חיינא חברין דרבנן ורבנן, חד אמר יאות אמר ר' לעזר, וחRNA אמר לא א"ר

³ עיין שורית מנוחת יצחק חי"א סי' צד שדקדק כך, והראני מורי הגרמ"ד במאי'ם שם שכותב: "ויאנו קורין בכאן שבטלה מבניין הדגש...". והיינו שבטלה במבנה פועל ולא שייך לעשבמ"ב.

לעזר יאות, מ"ד יאות א"ר אלעזר נעשית עדות אחת וכאייש אחד בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ומ"ד לא א"ר לעזר יאות נעשה כתמי כייתי עדים כשרים לזה ופסולים לזה".

הירושלמי מדומה דין עבד שהביא גיטו, לשטר מתנה לשני בניין כאחד כאשר העדים קרובים לזה ורחוקים לזה. אכן ניתן להבין שביחס לנכסים העבד הוא קרוב, ופסול לקיום השטר והכשירותו רק בגין לשחרור לומר בפ"ג ובפ"ג. מ"מ נתחדש לנו בירושלמי שלפי ר' אלעזר דין שעקבם"כ נובע מדין נמצא אחד מהם קאו"פ. כלומר העדות נחשבת לעדות אחת שחלק מעדים פסולים ולן בטלה.

5. בב"ב קלד ב: "בעל שאמר גרשטי את אשתי... איבעיא لهו אמר למפרע מהו להימונייה להבא מי פלאגין דיבורה או לא פלאג"יד רב מארי ורב זביד חד אמר פלאגין וחדר אמר לא פלאגין מאן מדרבא דאמר רבא איש פלוני בא על אשתי זהא ואחר מצטרפין להורגנו, להורגנו ולא להורגה? בתاري גופי פלאגין בחד גופא לא פלאגין".

מכאן שפלג"יד, ויש לעיין מה היחס בין הלכה זו לדין שעקבם"כ. עד כה ראיינו בסוגיות הלכות שונות שלכאורה סותרות זו את זו. על מנת לבארן נציג תחילה סתירה בין הפסקים בר"ף וננסה לישבה.

ב. הסתירה בפסקי הר"ף ויושבה

ראינו בירושלמי הנ"ל שדין כתוב כל נכסיו לעבדו תלוי דין כתוב כל נכסיו לשני בני אדם והוא העדים כשרים לזה ופסולין לזה. והנה הר"ף בגיטין (ב,ב מדףיו) פסק הלכתא הרבה דפלאגין דיבורה ובעבד שהביא גיטו וכותב בו כל נכסים קינויים לך עצמו קנה ונכסיו לא קנה. ולעומת זאת במכות (ג,א) הביא את הירושלמי ופסק קר' יוחנן: כתוב כל נכסיו לב' בני אדם והעדים כשרים לזה ופסולין לזה, פסול. הראשונים דנים בסתירה זו ואלו דבריהם:

רביינו יואל⁴ נקט שרבא חולק על הירושלמי וסובר שני הדינים אינם תלויים זה בזה: "דלא מא רבא לא ס"יל כיירושלמי דדמה להו אהדיי ומודה (ל) ר' יוחנן בכותב כל נכסיו לשני בניין והעדים כשרים לזה ופסולין לזה פסול לשניהם, משום דעתך לאחלופי בשטרות דעלמא שיאמרו קרוב כשר להיעיד

⁴ הובאו דבריו במרדי גיטין סי' שכג, בהגחות אשרי שם פ"ק סי' ז.

כדייאתא בראש גיטין אבל בgetto שחרור ליכא לאיחלופי הוайл וצ"ל בפ"ג' ובפ"ג' ולכנן אמר רבעא דקני. וגרסינן בפרק יש נוחלין בתרי גופי פליגין דיבורא ובחד גופא לא פלאג"ד, הילך ההיא דירושלמי אע"ג דתרי גופי נינחו ומשמע לר' יוחנן דלא פליגין דיבורא היינו טעמא דלא אתו לאחלופי ע"כ דברי רביינו יואל הלוי ואני קצראתי, ולוי אני הדיווט נראה דבי שהיו שותפים והעדים קרובין לזה וכשרים לזה מעדים לרוחק דהא תרי גופי נינחו ובעדות על פה לא שייך למייר ATI לאיחלופי. רביינו יואל פוסק שבתרי גופי פליגין דיבורא ולכנן עדים הקרובים לזה ורוחקים לזה מעדים לרוחק כאשר מדובר בעדות ע"פ. לדעתו נחلكו הbabelי והירושלמי האם שטר הכתוב לשניים הוא עדות אחת או שתי עדויות לענין דין עשבמ"ב. הירושלמי מסיק שזו עדות אחת, ורבא babelי, סובר שהוו שתי עדויות ומילא וכן פוסק הר"ף, אין בזה דין עשבמ"ב אלא פלאג"ד. על כן מדאוריתא בין בעבד שהביא גיטו ובין בכותב שטר לשני בניין פלאג"ד אלא שגורו חכמים בכותב שטר דלא ATI לאיחלופי.

ב. שיטת הרמב"ן בהסביר הר"ף⁵ (כפי שכותב בגיטין ח,ב): בעבד שהביא גיטו, המחלוקת בין אבי ורבא אינה בהלכות עדות, כיון שאמרתו בפ"ג' רק מגלה על העדים, והעדים עצםם כשרים כיון שהם רוחקים. אלא נחلكו בשטר, שא"א לפועל למעשה את כלו, האם יפעל למעשה את מקצתו. דהיינו, בכתב כל נכסיו לעבדו, והעבד הביאו ואמר בפ"ג, האם נראחו למעשה בןchorין, או שמא כיון שעדיין בפועל לא זוכה בנכסים עד שיתחייב קיום בעדים, גם איינו בןchorין. מהסוגיה משמע שפק זה הוא דוקא בכתבוב "כל" שככלם יחד, ונחلكו האם תлас האחד בשני אבל בכתבוב עצמן ונכסיו, פשיטה לסוגיה שלפליגין דיבורא. א"כ פליגין דיבורא בסוגיה הוא דין פלאגין חליות ובהא קייל קרבה, אבל בעדים הקרובים לאחד ורוחקים מהשני, קייל קר' יוחנן עדות שבטלה מڪצתה בטלה כולה, בין בעדות בשטר ובין בעדות ע"פ בנותן כל נכסיו לשנים. אלא שהקשה הרמב"ן, דבירושלמי גיטין הנ"ל רואים שתלאה הא בהא? ותירץ להר"ף:

"וזאפשר דהכי קאמרי מערבי דלר"ל דאמיר התם פלאג"ד כי"ש הכא דפליגין, ומיהו לר' יוחנן אפשר דהכא פלאג"ד והתם עשבמ"ב ומ"ה קייל כתרווייהו", הירושלמי למד מדברי ר"ל, שאין מניעה לקיים מڪצת השטר ע"פ שמקצתו איינו מתקיים בפועל, ויתכן שאף ר' יוחנן מודה לזה במקום שאין חיסרון של עשבמ"ב. והיינו שלא בא הירושלמי לתלות דין בעד

⁵ כך כתב הריטב"א בחידושיו גיטין ט,א "כן תירץ הרמב"ן ז"ל לדעת הריא"פ ז"ל שפסק קר' יוחנן". אבל אין זו דעת הרמב"ן עצמו כפי שעוד טובא בהמשך.

שהביאו גיטו בחלוקת ר' ר' ור' אל לא לומר שמדוברם נראה שאין חיסרון לקיים בפועל מחלוקת השטר. ומוסיף לתרץ: שבחו"א סבר הירושלמי, שר'י סובר שפטול כיון שלא פלג"ד, וא"א לקיים בפועל מחלוקת השטר, ואין זה מטעם עשבמבי"כ כיון שמעדים על שני אנשים, ולכן השוה הירושלמי לזה, את דין עבד שהביא גיטו. אך למסקנה למذנו מר'א, שר'י פסל את השטר מדין עשבמבי"כ, וא"כ אין להשוו את ההלכות. מ"מ למذנו, שהרי"ף סובר שעדות על מתנה לשני אנשים, מוגדרת עדות אחת, ושיך בה דין עשבמבי"כ, ועובד שהביא גיטו נאמן על עצמו דפלג"ד לקיים מחלוקת החולות שבשטר.¹ שמענו בדברי הראשונים, רבינו יואל והרמב"ן, שני הסבירים לסתירה בפסק הראי"ף. לפי הסבר הרמב"ן בכוונת כל נכסיו לשני בני"א והעדים קרובים לאחד וכשרים לשני סובר הראי"ף שיש פטול ואוריותה עשבמבי"כ, ואילו לדעת רבינו יואל הפטול הוא מדרבנן גורה שמא ATI לאחלהפי בשאר שטרות. לר"ף פטול זה קיים גם בעדות על פה, דעתנית כל נכסיו מיקרי עדות אחת למרות שתנთנס לשני בני"א ואילו לרבינו יואל פטול זה הוא רק בעדות בשטר ממשום גזירה.

ג. הגדרת עדות אחת, ופסק הראשונים בכותב כל נכסיו לשני בני"א

מצאו הראשונים נוספים, שפסקו הלכה בכותב כל נכסיו לשני בני"א הניל.

א. רבינו האי גאון² כתוב:

"ראובן דגבי שמעון כשר לעדות, ויש לשמעון יורשים מהם קרובים ומהם רחוקים, וצוה שמעון צואה לאחים לפניהם ראובן ולוי יהודה ושלשתן נתכוונו לעדות ביחיד, וטענו היורשים כלם כי עדות זו בטלה, והשטר שנכתב בעניין הצואה פטול, מפני שראובן למקצתן אינו ראוי לעדות, ועדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, והנטפל לקאו"פ אף הוא פטול!"

¹ נראה שהרי"ז, ניתין (בב. מדיין הראי"ף), למד את הסוגיה כהסביר הרמב"ן בדעת הראי"ף, ולכן כתוב שנואה שלאור ודוקא עבד נאמן אלא ח"ה קרוב. ובזה תישב תמיית רעך"א שכותב: "אולם באמת לא זכיתי להבין דמניל להרי"ןليس יסוד עבד ל"ד ולבנות עליו דין ולחקל בין עדות שבטלה מקצתה דעלמא לדחכא ולחלוק על הירושלמי... ודו"ק. ובעניין שטר שבטל מקצתו עיין ירושלמי כתובות פ"י"א ה"ה.

² הובאו דבריו בשווי"ת חכמי פרובינציה חי"ב סי' ה, וסי' יא, וברא"ש פ"ק דמכות סי' יג, יד.

טענתו היא שכיוון שלגבי יורשים מסוימים ראובן פסול, בטלת עדותו גם לגבי האחרים ומילא לגבי כל היורשיםとにか דין נמצא אחד קאו"פ עדותם בטלת. והשיב שראובן נאמן לומר שהתקoon להיעיד רק לירשים שהוא רחוק מהם וקשר לגביהם, ומילא איינו עד כלל לגבי הקרים. ועוד חוסיף שגם במקרה שאין עם ראובן אלא עד נוטף וא"כ ודאי ששניהם נתקוונו עדות:

"ראובן לגבי קרוב דיליה כמאן דליתיה דامي ואין לקרבו אלא ע"א בלבד, אבל הרחוקים מראובן יש להם שני עדים ראובן והאחר שעמו ומן העיקר הזות אמר רבא פלוני בא על אשתו מצטרפן להרגו אבל לא להורגה דברתי גופי פלג"ד".

והיינו שפסק בראשו לחייב דכותב כל נכסיו לשני בניו והעדים קרובים לאחד וקשרים לאחר השטר כשר, והביא הרא"ש (מכות פ"ק ס"ג) שכן פסק רבני אפרים.

ב. שיטה נוספת מצאנו להרבא"ד הובאו דבריו ברמב"ן (מכות ז,א) וברא"ש הניל': "שכל עדות שבטלה מקצתה מחמות פסול קרובה בטלת כולה ולא פלג"ד. דהא לא פlige בהו רחמנא, ואמר: דמה שנימש נמצא אחד מהם קאו"פ עדותן בטלת אף שלשה, אלמא לא פligeין עדות. אלא הא דאמרין אדם קרוב אצלו ואאמע"ר, זוקא כשהוא מעיד על עצמו, שאין זה עדות כלל אלא למי שאינו דמי, שאין אדם נקרה לעצמו עד פסול כדי שנאמר עשבמ"כ. ודמייא למאי דאמרין לעיל במקימי עדות כתוב מדבר דכי היכי דנמצא אחד מן העדים קאו"פ עדותן בטלת, היכי נמי, כשנמצא לאחד קרוב, שהרי מקצת העדות בטלת מחמות קרובה. וכי היכי שאין ההורג פסל שאר העדים, מפני שאין אני קורא בו עדות שבמ"כ, ה"ג כשהוא מעיד על עצמו ועל אחר בכלל, אין אני קורא בו עדות שבטלה מקצתה, לפי שאין עליו שם עד כלל".⁸

⁸ הראשונים הביאו דברים אלו בשם הראב"ד, אולם בכתביו הראב"ד פניו לא מצטאים, וכן העיר הרב הרשלר (במהדורתו, עמי מה הערתה 248) לעומת זאת מצאו בדעות הראב"ד על האפס מסמ"י מכות: "יאיכא מאן דודי להאי ירושלמי, מההיא מילתא דמס' גיטין דאמר רבא, ואייכא דמוקט ליה משום דהוה כמוני מותוכו, נפק"ם דאי הוועות ע"פ עדותן קיימת דלאו כתעימה דרי אלזר". דהיינו הראב"ד מביא שתי שיטות, אחת הסוברת שהלכה כר"ל, ואחת הסוברת שהלכה כר"י אבל מדי פסול דברנן, ולא מדיعشbam"כ כפי שביאר ר' אלעזר בירושלמי, ולא הזכיר ברמו את הדברים המובאים בשמו. וכן הובאו שתי שיטות אלו בתשובותיו, תשבות ופסקים סי' קמט. מכל האמור נראה, שיתכן והובאו הדברים בשם חותנו רבי אברהם בן יצחק בעל "האשכול" המכונה ר' אברהם אב"ד, וצ"ע.

הראב"ד נוקט שדין נמצא אחד מהם קאו"פ, המתייחס לפסול בעדים המעידים בעדות אחת, קיימים גם בעדות ולא רק בעדים. כאשר עדים העידו על שני אנשים, ונמצאו קרוביים לאחד מהם, אע"פ שכשרים הם לשני, כיון שבטלת מקצת העדות בטלת כולה. וגילתה לנו ההוראה שכחיג לא פלאג'יד. לשיטת הראב"ד פלאג'יד הוא דין קיבל עדות רק במצב בו חלק העדות שלא מתתקבל, איינו פסול אך לדין אין אפשרות לדון מכחו, אבל במצב שעילם מן העדות יש פסול כל העדות בטלת ולא פלאג'יד. וממשיך הראב"ד ומגדיר: בעל דבר איינו עד כלל, אדם המעיד על עצמו אינו עד פסול, אלא אין עליו שם עד, וממילא אם העיד גם על אחר אין זה דין עשבמ"כ. א"כ דין "עדות שבטלת מקצתה" הוא דין דאוריתיא בהלכות עדות כדין נמצא אחד מהם קאו"פ, וזה סברת ר' יוחנן בירושלמי בכתב כל נכסיו לשני בני"א, והלכה כמותו. לפי דברי הראב"ד יובן שאין סתירה בין רبا בעבד שהביא גיטו לבין ר' יוחנן דהירושלמי. רبا מדבר על עבד שהוא לגבי הנכסים ולבן איינו עד פסול, דין עליו שם עד כלל, וממילא נאמן לגבי עצמו, ואילו ר' יוחנן דבר בקרוב שהוא עד פסול ולבן עשבמ"כ.

ג. הרמב"ן מגלה דעתו בהלכה זו בסוגיה דאלעה וטובה מכות ז.א. למדנו בגם:

"איילעה וטובה קרייביה דערבא הו, סבר רב פפא למימר גבי לוה ומולוה רחיקי נינהו, א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא, אי לית ליה לוה לאו בתר ערבא אזיל מלה".

הרמב"ן בהסבירו את הגמי מבקשת: "וּמִמְּמַמְּאֵיכָא לְמִידָּק הַכָּא, וְלִיהְמִינָה גַּבֵּי לֹהֶה וּמְלֹהֶה" שלא פרע, ולא ליהמניה לחינוי ערבי וליפלוג דיבורא! מי לא אמרין פלוני רבעני לרצוני הוא ואחר מצטרפין להורגו משום דפלג'יד... וה"ג ליפלוג דיבורא ולייהמניה לגבי לוה ולא לחיב ערבא!"?

לפי הרמב"ן, מדובר במצב שידוע לנו בעדים שזהו הלוה והוא דיון הוא על טעת פרעון של הלוה. והיינו שהייה למלה שטר כשר כנדס ולהלו טוענים פרענו, והביא אלו העדים שפרע והם קרוביים ערבי, והקשה מזוע לא פלאג'יד? והביא תחילת את דברי הראב"ד דכאן هو עשבמ"כ ובפסול קורבה לא אמרין פלאג'יד. וככתב עליהם:

"וְלֹדִידִי לֹא נִיחָא לֵי. דְּחַכָּא בְּגַמְרִין מִשְׁמָעָ, דָּאי לֹא מִשּׁוּם דָּאי לִיתְיָה לֹהֶה אֲזַלְיָן בְּתַרְ עַרְבָּא, מַהְיָנִי הַיְלָל גַּבֵּי לֹהֶה, אַלְמָא פָּלְגִין דִּיבּוֹרָא בְּכִי הַיְיָ גּוּנוּאָ".

מתוך הסוגיה רואים שעדים הקרובים לאחד וכשרים לשני, יכולים להעיד ולהיות כשרים לגבי השני ואין בכה"ג פסול של עשבמ"כ! וכך אמר הרמב"ן:

"וחך דירושלמי, אי לאו דמסתפינה מרבניו הגדול זיל הוות אמיןא דליתה לדרי יוחנן, ומשיעא לי סייע גורסי במס' גיטין כתוב כל נסיו לעבדו... ועכשו לפוי זה הירושלמי כיון שאמרו בגמרתו שבסכת גיטין בכתב לעבדו כל נסוי קוניים לך דפלג"ד עצמו קנה נכסים לא קנה, ע"כ הלכה כריש לקיש ולא יאות אמר ר' אלעזר וכן דעת הר' אפרים זיל".

א"כ מוכח מסוגין ומعبد שהביא גיטו שלג"ד בעדות הקרובים בכתב נסיו לשני בני"א. ובאייר הרמב"ן את פסול העדים בסוגיה: "שאמ נאמין אותו על הלווה לפוטרו, אף הערב פטור, וא"א לחיב זה ולפטור זה בשום פנים". ככלומר הגדת העדות מתתקבלת כולה, כי העידו שהלווה פרע אבל א"א לחלק את הנאמנות ולפסוק דין רק על הלווה כיון שדיןנו של הערב נבע מדיןו של הלווה, פטור הלווה מולדת את פטור הערב, ובכה"ג לא פלאין נאמנות.

אלא שיש להויסוף, שהרמב"ן במכות שם במלחמות כתב "דקיעיל בדברי הראב"ד" וחויסוף בחידושים:

"והו יודע דלפי דברינו אנו לא דמיין hei מיili דהכא לפלא"ד דרבא בפ"ק דסנהדרין ובפרק זה בורר. דהטעם טמא אחרינא הוא, דבעיקר המעשה עצמו שהן מעמידים עליו אנו צרכין לומר, לא כך היה המעשה שבא על אשתו או שלוחה ממנו, אלא שזה בא על אשת איש והלווה בריבית. ולפיכך אין אמרים כך אלא ב眞יד על עצמו ועל אשתו שהיא בגוףו, כדפרישית לעיל (= הראב"ד) אבל הא מילתא דבשמעתין ודמערבאי, טמא אחרינא הוא, ולא דמיין כלל שאלו שני דברים חן שאפשר שנתן לזה ולא נתן זהה, וכן ההיא דגיטין לא דמייא להא, דחתם גט כשר הוא אלא שאינו נאמן על הנכסים לגבי שטרות ונאמן על עצמו בשביל הגט".

שמענו מדבריו שמודה הוא לדין עשבמ"כ אלא שמנדר בצויה אחרת את ה"עדות". והיינו שرك במקומות שעל מנת לשם עדוינו, יש לשנות את פרטיה עצמה הוא עשבמ"כ. רק בפלוני בא על אשתי, שם המעשה שעליו ניתנת העדות, כולל את הבועל והנבעל, יש חיסרון של עשבמ"כ, כי א"א לקבל עדותו על אשתו ذקרווב הוא. אלא דלמוננו רבא דashtra גופו, ולגביה אין הוא עד כלל, ולכן אין חיסרון של עשבמ"כ. אבל לשיטת הרמב"ן אם היה מUID פלוני בא, על אחותי הוא עשבמ"כ ذקרווב הוא לגבי אחותו. לעומת זאת בכתוב כל נסיו לשני בני"א, לא מדובר בעדות אחת אלא בשתי עדויות, דין

קשר בין הנtinyה לאחד לבין הנtinyה לשני, וממילא אין חיסרונו באחת העדויות נוגע בחברתה.⁹ על כן בכח"ג אין צורך ליסודה של הראב"ז שבעל דבר אינו עד אפילו שקייל כוותיה.

מחלוקת זו בין הרמב"ן לראב"ז, בהגדרת המשוג עדות, מובאת בדברי הרשב"א בחדישיו בסוגיות בני העיר (ב"ב מג, א ד"ה ואמאי). הגמ' הצעיה, שיטלקו תרי מבני העיר מהםמו ויעידו על הגנב. והקשו הראשונים: "וaicא למידך וכי מסתלקין מאוי הו, והוא בעינן תחלתו וסופה בקשרות?" בפירוש השני הביא הרשב"א כשיתר הראב"ז, ובהמשך הביא מהרמב"ן:

"כללו של דבר, אין אדם מעיד לאותו שהוא פסול לו בשעת ראייה, אבל היה פסול זה בשעת ראייה מעיד באותו עדות לאחרים שהרי תחילתו כשר הוא אצלם, וזה הטעם מספיק למי שהיה יודע עדות לקרובו ונסתלק אותו קרובamenteו ממוון שהוא כשר". יש להקשוט לרמב"ן, הרי קודם שנסתלק, שלא היה יכול להעיד לעצמו, נפסל גם לאחרים משום עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וא"כ לאחרים הרוי הוא תחילתו בפסולות? ולפי דברינו מושב, דלרמב"ן ליש כאן דין עשבמ"כ דעתן זו אינה מוגדרת כעדות אחת לשיטתו, אלא עדויות רבות ואין האחת פוסלת חברתה, אמן לשיתר הראב"ז הוא עדות אחת ולכן תירץ שאין זו תחילתו בפסולות דבעל דבר אין עליו שם עד, וממילא גם אין עשה¹⁰ פסול עשבמ"כ.¹¹

⁹ שוויר בברא יצחיק אבה"ע סי' ט שכתב שכן הסביר הפ"מ בפירושו לירושלמי, ועיין בדבריו כתובות פי"א ח"ה.

¹⁰ קושיה זו הקשה השואל ומשיב מהדורא רבעה ח"א סי' ב, ועודDKDK שם, בדברי הרשב"א הניל, דהקשה לראב"ז אותו בקרים עסקינו ודלית לחו קרובים? וא"כ גם אם נסתלקו תפשל עדותם מדין עשבמ"כ, וכותב דלרמב"ן ניחא, והקשה השו"מ דקשה גם לרמב"ן? ולפי דברינו מושב דדיין. ואמן שיש מחלוקת, באשנונים האם ביני תירץ הוי בעלי דבר ביחס לט"ת כפי שנקטו, או נוגעים בלבד כיון שהוא ממון הציבור ועכמי"ל.

¹¹ המנתניא דיני עדות סי' ג האיר: וגם ע"ז הריטב"א יש לדקדק ונראין לדבריו סותרים אלו את אלו מה שהביא הב"י בט"י לא עם מה שהביא בס"י לו ממשמו, וכוננות לשתי תשובות הריטב"א שהובאו בבב"י. בס"י לא אותן מא: "כתב הריטב"א בתשובה: ל"א עשבמ"כ, אלא שככל העדות היה לתועלת אחרים, אלא שהם פסולים לזה וכשרים לזו, כההיא דירושלמי דהא חשיבא הכל עדות, אבל בכך שהדבר שאיננס נאמנים עליו, הוא עדות שאמרו לעצם, איינו בדי זה, לפי שככל מה שאדם מעיד לעצמו בין לזכות בין להובאה אין עליו שם עדות... וכדאיתרין פ"ק דמכות: במקיימי דבר הכתוב מדבר"ו והיינו כשיתר הראב"ז הניל, ובסי' לו סוף אות ג: "כתב הריטב"א בתשובה סי' קסז... ואין אומר עדות ששבמ"כ, זהה ק"י"ל בתורי גופים פלגי"ז. וא"פ שאמרו בירושלמי... ר"י אומר מתוך שפסולים זהה פסולים לה התם בעדות בשטר שככל החותם בעדות אחת אבל בעדות ע"פ איינו כן" ומשמע שאין דין עשבמ"כ?! יש לשיב דהרטיב"א לשיטתו בהגדרת עדות", דכתב בחדישיו מכות ז, א: "יזהותם כל מה שהיעדו בפסק עצמן, תוספת דברים

ב.chrome לחלוקת הראב"ד והרמב"ז בהגדרת עדות יש להזכיר את דברי התוס' בסנהדרין ט, ב (דיה ואין):

"...אתיא כמ"ד בגין דלא פלגי' חד גוף... וכן מוכח והוא דז"ב חד אמר לדידי אוזן בריביתא דמהימן שהלווה בריבית אל לא לדידה ותדע אדם היה כהן נשוי אחותו והוא ואחר מעידין שלונני בא עליה סברא היא לרבה דעתךין להורגו אבל לא להורגה אפילו לאוסרה על בעלฯ ע"פ שנארשת באונס".

משמעותם שקרוב יכול להגיד על הבועל ע"פ שהוא פסול לנבעלה. בכח"ג לשיטת הרמב"ז, ולא מבעיא לשיטת הראב"ד יהיה פסול עשבמ"כ.

ד. ביאור הגמ' ב"ק עג, א לפי השיטות השונות

השיטות השונות יצרכו להתמודד עם הסוגיה בב"ק עג, א:

"היו שניים מעידים אותו שגנב והן מעידים אותו שטבה... הוזמו על הטעיבה הוא משלם תשלומי כפל והוא משולם תשלומי שלשה א"ר יוסי בד"א בשתי עדויות אבל בעדות אחת עשבמ"כ". והסתיקה הגמ': "דכו"ע למפרע הוא נפסל, אלאanca בתוכ"ד כדייבור דמי קא מיפגלי, רבנן סברוי תוכ' כדי דבר לאו כדייבור דמי ורי' יוסי סבר תוכ'יך כדייבור דמי".

משמעותה שכיוון שנפסקו בעדות הטעיבה נפסלה עדות הגנבה, ויש להקשות לרמב"ז ולתוס' הא גנבה וטבה שתwi עדויות הן ואיך תפסל אחת מהמתחרתת? גם לראב"ד יש להקשות, אך כאן לא שמענו אלא בכותב כל נכסיו לשנים דמיiri במעשה אחד,¹² ולכן לשיטתו הו עשבמ"כ, אבל כאן הוא שני מעשים.¹³ עוד יש להקשות לראב"ד, הא ר' יוסיمرة דשותתא דסוגיו סובר במקרה: "ב"ד"א בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים

זה שאמרו, ולא היינו צריכים לו בכל אותה עדות... אבל היה דירושלמי... אין העדים מושיפין בעודותם כלל מעצם, כי על שני דברים נזדמנו ונעשה עדים, וחוויה לה עשבמ"כ" ובסי נב מيري בעדים שזומנו להעיד על צוואה ולכך עשבמ"כ, ואילו בסyi קסז מيري בעודות על הקדש שימושותה לגבי גזבר התקדש היא נוספת דברים ולא פליגין דברוא, ועייש, ומ"מ שמענו הגדרה נוספת למושג עדות.

¹² עיין Tos' ריע"ד ב"ק פ"ז ה"ג, שהעמיד דברי הירושלמי בשטר קניין, ולא בשטר ראייה על קניינים שונים.

¹³ כן הקשה האחים ר' סי' ס"י, והחזון יחזקאל ב"ק ז, ט.

העדות בשארו" וא"כ כיוון דדין עשבמ"כ, נלמד מדין נמצא אחד מהם קאו"פ, כיצד סובר ר' יוסי שישנו בדייני ממונות?

אכן מצאנו בראשונים, שתי שיטות בהסביר הסוגיה. הרמ"ה (חובאו דבריו בשטמ"ק) כתב: "דכיון דעד זומס, למפרע הו נפל, אשכחך דמכי אסהידו אטיבחה בשיקרא פסולין היו, ואעיג דלא מיפסל שחד גופיו אלא לבתר גמר עדות של טביחה כיוון דבסיוף עדות הטבחה מיהת מיפסל מילא איבטיא לא שחdotaa דגנבה... והוא לה עדות שתחולתה בנסיבות וסופה בפסולות".

הרמ"ה ניד דין עשבמ"כ, ומבהיר את הסוגיה בעדים שכל עדותם הייתה בפסול, כיוון ששופה בפסולות. נראה שכך למד הרמ"ז את הסוגיה, ולכן לא הזכירה במוי"מ בדיון עשבמ"כ, בחידושיםיו למכות. המשובב בס"י נב אף הוא החל בדרכן זו, ע"ש בדבריו.¹⁴ לשיטת הרמ"ה ודיעמיה סוגיה זו אינה קשורה לדין עשבמ"כ ומישובות השאלות הנ"ל.

שיטת נוספת בשטמ"ק היא שיטת רבינו פרץ:

"מי"מ טעמא לאו משום דחובין להו פסולין מההיא שעטאת, דודאי כשרים היו... אלא ר"ל מהニア החיה הזמה דעתicha, לבטל גם עדות גנבה שקדמה לה, כיוון דתיכ"ד זהה חשיבא כאotta עדות ממש, ואית' דכי נמי מכאן ולהבא וכו' נימא עשבמ"כ... ויל דלא דמי, דודאי כי אמרין למפרע הו נפל, שהפיסול והביטול הו משעה שהיעדו העדות אז שייך למימר עשבמ"כ... אבל כי אמר מכאן ולהבא, לא שייך למימר עשבמ"כ, זהה אין הביטול והפיסול משעת העדות, רק משעת הזמה ואילך. הלכך אהיה עדות דקה איתזום איתזום, אמאי דלא איתזום לא איתזום".

רבינו פרץ למד את הסוגיה דין עשבמ"כ וכן כתוב הנטיבות (nb,a). לדבריהם עדין קשה השאלות הנ"ל. ומשמעות ממויר הגרמ"ד שגנבה וטבחה מיוחדות הן שתתי עדויות הן שענין אחד להן והוא העמקת החטא וכן מיקריע עדות אחת ואמרין בזה עשבמ"כ.¹⁵

¹⁴ גם בחידושי רעק"א (כתבות כג,ב ד"ה והנה) למד כך.

¹⁵ כישוב נוסף לשאלת, דהסוגיה מיררי בשתי עדויות וליש בזה עשבמ"כ, נביא את דברי היירושלמי: בירושלמי ב"ק פ"ז ח"ג, וכן מכות פ"א ח"ד מופיעה סוגיה זו: ר' זעירא לומד מן המשניות: "עד זומס אינו נפל בבי"ד אלא מעצמו בשתי כייתי עדויות ובשתי התריות, אבל בעדות אחת ובהתoria אחת כל עדות שבטהה מקצתה בטלה כולה. מהי כל עדות שbam"כ, heißt עומדין ומעידין עליו בעשרה בניסן, שנגב את השור באחד בניסן, וטבה ומכר בעשרה בניסן, והואומו בחמשה עשר בניסן, כל עדות שהיעדו מעשרה עד

מ"מ, עדין קשה שאלת האחיזור והחזון יחזקאל, כיצד לר' יוסי יש דין
עשבمب"כ בדייני ממונות. ר' שמעון שkop בחדשו למס' כתובות, פרץ שתיא
דרכים חדשות בהבנת הסוגיה. בס"י כד כתוב:

"ולע"כ היה נראה לאמר דהטעם בזה, דמי שמעיד עדות שקר, א"א להאמינו
גם בעדות אחרת מה שמעיד בתוכ"ד... אמנים נלענין", שאין הטעם משום
שההעד שמעיד שקר אין לקבל עדות ממנו בתוכ"ד, אלא הוא כלל אחר משום
עשבמב"כ... וכמו שעדי פסול מבטל שאר עדות, כי"כ הגדה פסולה שבאי"ד
פושlein אותו לדין, מבטלת שאר הגוזות שמעיד בתוכ"ד. ואף דלענין קורבא..."

חמשה עשר בניסן למפערעה הרי אלו פסولات. א"ר בא בר מל תיפטר, בمعدדים עליו
בכרך אחד, ולית שמעית מינה לכלום. ותני כן: חן היו הראשונים, והן היו האחרונים,
הוזמו בראשונה אין בכך כלום, בשניה הרי אלו עודות אחד, שלישית הרי אלו שתיא
עדויות. והכי דמי, אם בمعدדין עליו בכרך אחד ולית שמע מינה כלום, לאأتيה זה
אלא עיי עדות טגיא".

הירושלמי מביא תחילת, ראה לך שעדי"ז למפערעה הוא נפסל מהתוספתא ב"ק פ"ז ה"ט,
שם למדנו שאם העדים הוזמו על הבדיקה ולא הוזמו על הגונבה, הוא משלם כפל וחם
משלימים תשולם שלשה. ר' יוסי מבאר הרמזה בשטמי"ק ב"ק עג: "וכשהוזמו על
הבדיקה נמצא וכי אסיהido אטביחה בשקרה פסולים הם, ואעיג' דלא מפסלי סהדי אלא
בתר גמור עדות של טביחה. כיוון שבוטף עדות הבדיקה מיהת מפסל: מלאה בטלת
סהדותא וגונבה נמי שתכדכ"ד ומולח עדות אחת היא והוא לה עדות שתחולתה בכשרות
וסופה בפסלות.

אמנים ר' בא בר מל מציע הסבר אחר בתוספתא תיפטר בمعدדים עליו בכרך אחד.
וביאר חפני משה בב"ק שם: "שיהידו על הגונבה ועל הבדיקה שהיו כאחד, וכגון שאמרו
معدדין אנו בפלוני שגורו של פלוני וטבחו באחד ניסן, והוזמו בעמנו היותם בשעת
הבדיקה שאמרו, והילך לעניין הזמה לא נחשבו כזוממי, כי"א על שעת הבדיקה, שהרי
על שעת הגונבה לא הוזמו בפירוש, ומיהו לעניין ביטול העדות ס"ל לר' יוסי, דהואיל
ובכרך אחד העידו שגונב וטבחו, כשהוזמו על הבדיקה ובטלת מקצתה ממילא בטלת
כללה... דכ"ע מכאן להבא הוא נפסל... אלא דבאה סברא פלני, דברנן סברוי דמדלא
איתזום אגוניבת, עדותן קיימת בגונבה, ר' יוסי סבר נה דלענין פסול לא נפסל אלא
משמעות הזמה... מ"מ באותה עדות שהוזמו במקצתה בטלת כל העדות משום שהעידו כל
העדות בכרך אחד. הרידב"ז פירש בשתי הסוגיות: "דיהו הגונבה והבדיקה בב"א,
כדייאתא במש' ב"מ לא. תיבת רץ אחד להוראות שהיו בב"א ממש. ועי"כ כשהইידו על
הגונבה ועל הבדיקה, הוא מעשה אחד ולא ב' מעשים. עי"כ שנטבעת על הבדיקה נטבעת
כל המעשה, עדות שנטבעת מקצת מעשה בטלת כל המעשה. אבל אם היה ב' מעשים
בב' זמינים כל אחד בפניו עצמו לא נתבטל עניין אחד מפני חבריו".

שמעו א"כ בדברי ר' בא בר מל, שנחלקו חכמים דר' יוסי עם ר' יוסי, בסברא זו, האם
עדות שעבמי"כ, אלא שמחודש רבבי"מ, שנחלקו דוקא בכח"ג שהעדות מוגדרת כמעשה
אחד.

בנוגע למסקנות הסוגיה נחלקו הפni מה שהרידב"ז. הפni משה בב"ק שם מסיק, שהגמי'
מקשה על רבבי"מ, ומסקנה שהסביר התוספתא הוא כר' זעירא, והיינו שתליה בדין עדין
למפערעה נפסל או מכאן ולהבא. אבל הרידב"ז מסיק, שהסוגיה מוכיחה בדברי
רבבי"מ, וכן למסקנה מחלוקת חכמים ור' יוסי היא בדיון עדות שעבמי"כ. (אמנים בבלוי
לא נזכר עניין זה של כרך אחד, וכן ברובינו פרץ).

אם מעדים בהגדות מיוחדות לקרוב ולרחוק, ל"א בכח"ג עשבמ"כ... נלענ"ד זהה בזוה, דבפסול קורבה אין החיסרונו בדייבור, רק שלבעל דבר זה אין מועיל הגדה זו, וכיון דעתך החיסרונו הוא לבע"ד זה, משוויה כל היכא שהענין שנגע לבע"ד הרחוק, אין בו שום השתתפות עם הקרוב מהני העדות להרחוק... אבל אם ביטול הגדה הוא, משום שנתגלה בבי"ד שהוא שקר, שבטול ההגדה הוא חיסרונו בהגדה עצמה, בכח"ג כל מה שהיעדו בתוכי"ד חשבין הכל לדבר ועדות אחת, וכיון עשבמ"כ.

מחיש ר' שמעון שעדות שבטלה מחמת שקר, אע"פ שהעדויות יכולות להחלק, מ"מ כיון שהביטול הוא בהגדה עצמה בטלה כולה ואין לחלקה! (אמנם העדות שלא נמצא בה משקר, היא בחזקת אמת, אלא שבטלה מדין עשבמ"כ). ואילו בסyi כה נקט בדרך אחרת:

"זההא עניין (הפסול הוא משום) חשש משקר. היינו דכל עד שקר בעדותו, לא יוכל להאמיןו בתוכי"ד על ההגדה השניה, וזה העניין איינו פסול עדותשאר פסולים, רק בטל עדות משום חשש משקר". לדעתו דין עשבמ"כ קיים רק עדות שאין בה חשש שקר, שאפילו יבוא אליו ויאמר שאמת היא א"א לקבלה, כיון שהפסול או הקורבא בחלוקת מבטל את כולה. כאן בסוגיה החחש הוא שקר, ועד שישיקר במקצת עדותו, א"א להאמין בחלוקת الآخر. בזוה מיושבת קושיות האחיעזר והחزو"י דauseif שלרי יוסי אין דין עשבמ"כ במונאות, אית ליה פסול זה משום חשש שקר.

ה. אי קבלת עדות מסיבות אחרות

ראינו בחידושים ר' שמעון, שיש לחלק בין העילות השונות של אי קבלת העדות. עשבמ"כ כתוצאה מפסול עדות היא פרשה אחת, ואילו עדות שבטלה מקצתה מחמת חשש שקר היא פרשה אחרת. ההגדרות הנ"ל בדברי הראשונים, נכונות בפרש עשבמ"כ מחמת קרוב או פסול, אבל לגבי חשש שקר ישן הגדרות אחרות. כל ההגבלות של עדות אחת, מעשה אחד וכדו' נאמרו בדיון עשבמ"כ דפסול עדות, אבל יש לדון כל עדות גם בצדדים אחרים. בפרק זה נAIR בצורה תמציתית שני צדדים נוספים בקבלת עדות, שא"א לקבל מקצתה.

א. חשש שקר במקצת העדות: בשווי"חוי"ם (لد,כו) פסק המחבר:

"ולה שהיעד על המלה, שהלהו לו בריבית, ויש ע"א עמו מצטרפין לפוסלו. אע"פ שעושה עצמו רשע, פлаг"ז ומאמינים אותו לגבי מלאה ולא לגבי עצמו".

וכتب הسلم"ע (שם ס"ק סב): "ולאפוקי מרדכי פ"ב דכתב דעתן אוזיף בריבית ולא שkil מידי" ובש"ך (שם ס"ק כח): "וראיתי ברבי"ש... השיג על המרדכי... זיל: אין לנו מחוור... דמה שמעיד על עצמו, הוא יכול לא העיד כלל ואין לנו עדות... וא"כ אין לומר בכך שהוא נוגע בעדות, דהוא יכול לא העיד רק על בר בניטוס שהלווה בריבית ולא הזכיר למי" והשיבו הח"ץ: "וain דבריו נכונים, דנהי דפלג"ד הינו אם אין אלו חוסדים אותו לנוגע, אז אמרין דהוי יכול לא העיד על עצמו כלל, אבל היכא שיש לחוש שנוגע חיישין דלמא בשבייל עצמו מעיד כן". הש"ץ קובע, שבמקום שיש חשש שקר, למרות שבידי עשבמ"כ אין מניעה לומר פלאג"ד, והוא בע"ד ולא עד פסול, מ"מ אין מקבלים עדותנו. הש"ץ למד, שדין זה נתון במלוקת המרדכי והרביב"ש, והסיק כמרדכי, שאיןאמן הלווה, אלא אם נסתלק קודם מגיעתו המומנית. הנטיות שם ס"ק יז כתוב, שככל לא נחלקו בזה, ואף הריב"ש מודה ודוקא כאן, לא מצרך הריב"ש סילוק, כיון שברור להו שלא תועיל עדותו לנפשיה, אבל במקום שיש חשש שקר ודאי צריך סילוק, ואליה אין מקבלים עדותנו. וכן כתוב שם האמרי ברוך.

משמעותו א"כ, שבמקום חשש שקר אין מקבלים גם את שאר העדות, אף שבידי עשבמ"כ אפשר היה לקבללה.

וכן כתוב בדבר פשוט הנובי (מהזו"ק אה"ע סי' כז): "ווחנה... בדין נוגע כתוב העיש, דפסול נוגע איינו משום דחויס לשקר, רק משום דאדם קרוב אצל ממוינו והسم"ע והש"ד השיגו עליו, וכתבו הטעם דחויס לשקר. והנה לדעת הש"ץ והסמ"ע, פשוט דפסול אף לחלק השותף, ולא שייך למינרץ נימא פלאג"ד, ונינהמיה לגבי שותפו ולא לגבי עצמו, משום דכיוון דהוא נוגע הוא בחוש לשקר, וכיון שמשקר אין כאן עדות כלל... ולכן בעינן שיסלק עצמו, שאז איןנו נוגע ואיןנו משקר".

ב. תלות הכרחית בין שני חלקיו העדות המחייבת קבלת שניהם, או אי קבלתם כלל: הזכירנו כבר את דברי הרמב"ז, בסוגיה דאלילא וטובה: "שם נאמין אותו על הלווה לפוטרו, אף הערב פטור, וא"א לחייב זה ולפטור זה בשום פנים". אמנם מдин עשבמ"כ, אין כאן חיסרונו לשיטת הרמב"ז, וניתן לחלק העדות, אבל התלות הדינית אינה מאפשרת זאת, ולכן לא תתקבל העדות כלל.

למדנו בסנהדרין לא: "תיר אמר להן אחד, אני ראייתי אביכם שהטמיין מעות, בשידה תיבנה ומגדל ואמר של פלוני הון, של מעשר שני הון, בבית לא אמר כלום". והרין (קידושין לט' מהרי"ז), כתוב בשם הרמב"ז: "דמעשר שני נמי אפוקי ממונה הוא, שהוא מוציא ממון מרשות הדירות לרשות גביה,

ועד אחד לא מהימן אלא באיסורי גידוי. וכפאו, מדוע לא אמר פלגין נאמנות, ונאמינו לעניין איסורים ולא לעניין ממון? אלא מאחר שני הדינים תלויים זה בזו, א"א לחלקם כלל.

בשווית אחיעזר (ח"א אבה"ע סי' ה) כתב: "ע"כ נראה דע"א הבא להיעד בדבר שבעורה דין דشب"ע פחות משנים, ממי לא גם לעניין צד האיסור שבו אין נאמן. והנה לכאי מצינו בעדות פלגי"ז?... אבל באמת יש לחלק בין הנושאים, דבזה הוא דכתיב נכסי קניים לך שיקן עניין פלגי"ז, דברמות מעשה השחרור אינו תלוי בקנין נכסיים רק שהמקרה הרכיבן... אבל היכא שעצם המעשה תלוי זב"ז בזויה לש פלגי"ז, והוא דנאמן ע"א בעדות אשה, אע"פ שאין האחים יורדים לנחלה על פיו, הוא לפיו שלא בא העדות על ירידת נחלה, דנימה כיון שלא נתקבל ע"ז נטבטל כלו". בהמשך דבריו שם, מצין לרראב"ד בסוגיה דאללא וטובה, דmockח מדבריו, שגם כאשר החלקים של העדות מסתעפים זה מזו אמרין פלגי"ז, והוכיח שנחalker בדבר הרמב"ם והראב"ד. ועיי"ש. בקהלות יעקב (סנהדרין סי' יח), ניסח כלל זה כך: "דכל שאין דין אחד מסתעף מחבירו, אלא שבסבה אחת מחייבת שני הדינים, בזו פלגין הנאמנות... אבל בהא דיבמות מז, אין לבנו בניים, ואם אך נאמינו על בנו שהוא פסול, זה הפסול של בנו פסול בניים שלו, שפיטול הבנים מסתעפים מפסיקו שלו, ובזו לא שיק למפלג כלל, די רך בנו פסול ע"כ שבני בנו פסולים מכח פיסול זה, וכיון שאין נאמן אבניהם א"א להאמינו כלל".

ההגדירות שהובאו מדבריהם, צריכות ודאי לימוד ואין בהכרח זהות, מ"מ למදנו, שגם בעיה של עשב"מ, עדין יתכן מצב שלא יוכל לקבל את העדות כולה, כתוצאה מחוסר נאמנות של העד לגבי חלקה, והיינו במצב שני חלקו העדות מסתעפים זה מזו. על כן ההלכה ביחס לקבלת העדות, אינה תלולה רק בפרשיות עשב"מ, בה אנו עוסקים.

ו. עדות שבטלה מקצתה - מחלוקת הררי"ף והראב"ד

בבואנו להבין את דין עשבמ"כ, נראה שעליינו להציג מושכל ראשון, שמציב ר' שמעון שkopf בשע"י שי"ו פ"י"א:

אם בכלל תורה הגדה, לא יתכן שייהי הדין לשנות להוסיף ולגרע, לעשות מזו דין עדות, אם הגדרתו כמו שהיא אינה מועלת להדין, דזה לא מצינו בשום מקום, דהרי כל כח עדות בהגדה תלוי, ואם כפי משמעות הגדרתו אינה מועלת, איך חדש הגדה אחריותה מה שלא אמר העד.

דיבור הנאמר ע"י עדים בבי"ז, יש עליו הגדרה של עדות, אין לבי"ז לתקנו ולשפרו כדי שיתקבל. בי"ז אמנים, מיישבים לפעמים דברי העדים, כאשר יתכן ויש טיעות בדבריהם, כמו שראוים בטעו בעיבורא דירחא, אבל כאשר אין לא קיבל חלק מן העדות, אין בי"ז מתקנים אותו אלא כל העדות אינה מתקבלת.

את דין פלגי"ז, בו נחלקו רבא ורב יוסוף בסנהדרין ט,ב: דין פלוני רבعني לרצוני, דרב יוסף סבר "ירוש הוא, והתורה אמרה אל תשת רשע עד, ורבא אמר: "אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע", ביאר ר"ש כך:

"דרב יוסף סבר, שלא פלגי"ז, לבטל קצת הדיבור לחשוב כאילו לא אמר כלום, היינו כאילו לא אמר דבר של לרצוני, אלא מחשבין את כל הדיבור כולו, בתורת הגדחת עדות, וכיון שעפ"י הגדחה זו א"א לדון שיתחייב הפלוני מיתה, דבחגדה זו מתברר העניין, שרשע מעיד והתורה פסלו לעד. ורבא סובר, דמה שאמר לרצוני, אינו דבר של הגדחת עדות, והוא דבר בעלמא שאינו שייך כלום להגדתו, משום בכך דבר זה משים עצמו רשע ואיןamus"ר. ולכן מה שנשאר בדיורו תורה הגדחה, והוא רק הדיבור של פלוני רבعني לחוד, ומה שמוציא בדבריו הדיבור שימושים עצמו רשע, אינו מזיק כללם, שדברים בעלמא שאינם בתורת הגדחה אינם מגרעים כוחה של הגדחה, והדברים הטפלים בטלים, והדברים של הגדחה בתוקףם עומדים".

כלומר כי מודים, שלא פלגי"ז בהגדה עצמה שאין מתקנים את הגדחת העדות, אלא נחלקו האם הגדחת אדם על עצמו רשע הוא, שם עדות עליה או דברים בעלמא היא.

על פי הדברים האלה נבוא להגדרת עדות הקרוב והפסול. ניתן לומר שקרוב ופסול המיעדים בבי"ז, אין על הגדתם שם עדות, אלא דברים בעלמא הם! וממילא במקום שהheid אדם עדות, על הרחוק ועל הקרוב, לא תנתבעל העדות על הרחוק, דפלגי"ז, כיון שההגדרה על הקרוב אינה עדות כלל. נראה שזו סברת הריני"ר ותוס' סנהדרין ט,ב, כפי שביאר הנטיבות (לו,ה): "שאין שם עדות על הפסול, דהא פסול לאו עד הוא, לא שייך לומר עשבמבי"כ... ואין ההקשר נפסל, רק מטעם שצירף עצמו לפסולים". הריני"ר למד מהתוספות, דין נמצא אחד קאו"פ, הוא>Dоказה כאשר הכירו הנסיבות בפסולים וניצרכו אליהם, והיינו שהקשר נפסל ממשום שצירף עצמו לפסל, ו עבר על "על תשת רשע עד". אבל כאשר לא הכירו הנסיבות בפסולים, אין דין עשבמבי"כ, כי אין תורה עדות על הגדרת הקרוב והפסול, אלא דברים בעלמא. אין דין אחד קאו"פ, דין בביטול הגדרת עדות כיון שננתבעלה חלקה, אלא דין "קנס", אי קבלה של עדות כשרה.

לעומת זאת, הראב"ז ודעתו, למדו אחרת את דין נמצא אחד מהם קאו"פ, דמייניה חייליה דין עשבמבר"כ. רעכ"א (בשו"ת מהדו"ק סי' קכד) כתוב: "גוזה"כ הוא, דפסולו נטפש על כל העדות, א"כ העדים האחרים הם לעדות זה, בכלל פסולי עדות, שאין חשודים לשקר, כמו קרובים ונשים". בדין נמצא אחד מהם קאו"פ נתחדש, שהгадה של קרוב ופסול שם עדות עליה; וכיון שגם אחד מהם קאו"פ נתחדש, מוטפשט פסולה גם על הכהרים ואין זה תלוי בהכרה בפסוליהם. היוצא מזה, בקרוב המעד לקרוב ולרחוק א"א לומר פלא"ד, דעתו של הקרוב לקרובו תורה עדות עליה, ואני מתකבלת, וממילא מוטפשט פסולה גם על עדותו לרוחק, ובטלת היא, דמושכל ראשון הוא, שאין בי"ד מתקנים ומשפרים עדות, שאיןיה יכולה להתקבל.

על פי דברינו, יובנו המשך דברי הנתיבות שם: "משא"כ בשכלו כשרים לעדות, ועדות של כשר אחד נתבטל, בטלו כולן מטעם עשבמבר"כ... ואף דודאי אין על שאר העדים اسمנה במה שצירפו... אלא ודאי העדים כשרים, שננטבטל עדות של אחד מהן, שאני לדעת הרוי"ף". כאמור דבריו אינם מובנים, דהרי"ף למד את דין נמצא אחד מהם קאו"פ כנ"ל, וא"כ מניין למד דין עשב"מ כדברי הראב"ז? ואיך מחדש זאת הנתיבות? אמן, כיון שלמדנו, שמושכל ידוע הוא, שאין בי"ד משפרים וمتקנים הגdet עדות, מAMILA דין זה שכtab הנתיבות נבע מכלל זה.

העולה מדברינו, שלכו"ע קיימים מושכל ראשון של עשבמבר"כ, שהגדרטנו היא שאין לתקן עדות, שא"א לקבלה בבי"ד, ולומר שלא שמענו חלה. אבל נחלקו הראשונים, בהגדרת הגdots של קרוב ופסול, האם תורה עדות עליה - כך למד הראב"ז מדין נמצא אחד קאו"פ. או שהגדות היא דברים בעלימא - כך סוברים הרוי"ף והთוס' סנהדרין ט,ב.

יסוד זה, שדוקא בהגדה שתורת עדות עליה, שיק' לומר עשבמבר"כ, ניתן ללימוד מהסוגית סנהדרין מא: שם אמר רבא, שניים אומרים ידעו, ואחד אומר אני יודע בחקירות, עדותם קיימת. הרמב"ם פ"ב מעדות ה"ג כתוב:

"היו העדים מרובים, שניים מהן כיוונו עדותן, בחקירות ובבדישות, והשלישי אומר אני יודע, תתקיים העדות בשניים ויהרגו".

והקשה הלח"מ שם: "תמייה לי טובא דברך היו בודקין... אמרין... כמאן דלא כר"ע... דבריו תמהים, שהוא פסק למן בפ"ח ה"ג כר' עקיבא מה שניים אם נמצא אחד מהם קאו"פ בטלת העדות אף השלשה?"

�הרани מוויר הגרמ"ד דברי המאירי שם שכtab: "ויאע"פ שבמקומות אחר הקישו שלשה לשניים... אין הדבר כן באומר א"י, שכל שהוא אומר א"י,

באחד מן הדברים שהזומה תלואה בהם, הרי עדותם כמו שאינו, ואין עדות الآחרים משתלשלת לעדותו כלל". וכן כתב הפני (מכות ה, ב, ד"ה שם אף שלשה). ומשמעותם מדבריהם, ודוקא עדות שקיימת, שמשמעותה הגודהה בבי"ד ויש בה חיסרונו בדיוני עדות, היא הנורמת לין עשבמבר'כ.¹⁶

עפ"י דברינו נראה, שבקשר זה, יש ללמידה את השיטות השונות בראשונים, בחלוקת בין פסול הגוף לבין פסול הגודה, לגבי דין נושא אחד מהן קוא"פ, ומילא לדין עשבמבר'כ. הקו"ש (גיטין אות ג) הביא מנוס' יבמות כה, א, ד"ה הוא), שכתו זהרוג יציל משום שהוא טרפה ופסול משום שהוא עשאייל דמשמעו גם פסול הגודה עשויה דין עשבמבר'כ.¹⁷

גם בתוס' (סנהדרין מא, ב ד"ה כמוון) למדנו, שפסול הגודה עשויה דין עשבמבר'כ, וכן כתב המשובב בס"י נב.

לעומת זאת ברשב"א (ב"ב לא, ב ד"ה ולענין פסק הלכה) משמע שדווקא פסול הגוף עשויה דין עשבמבר'כ שכותב: "וואית תיקשי לך הילכתא האילכתא, דקייל קר"ג דהכא וקייל דעתך למפרע הון נפסלון כאבוי... וויל דשאני עד"ז דהון גופן נפסלים"¹⁸ וכן יש מסבירים את שיטת רבינו פרץ, בהסבירו הגמי ב"ק עג, א בהבדל בין עד"ז למפרע הוא נפסל, או מכאן ולהבא הוא נפסל, לענין עשבמבר'כ. מ"מ נראה, שדין זה יסודו בשיטות השונות שהזכירנו בהגדרת הגודה עדות, או כמוון דליותא.

¹⁶ אמנם המאייר נותן הגדרה אחרת מהנתיבות הניל. וקובע שא"י אין עדות אבל העקרון אחד הוא. וכן משמע בשוו"ת רעכ"א (ס"י פז) לגבי היו עדים מרובים ואחד מהם הוחש בחיקיות עדותם בטלה. דתליה בשם עד שעליון, ועיי"ש.

¹⁷ ועיין ש"ץ סי' לג ס"ק טז, שדו האם טרפה הוא פסול הגוף. עוד שם בקו"ש, רצה ללמידה בדברי רעכ"א, בחדישו לגיטין (ג, ב ד"ה גمرا), שדין עשבמבר'כ הוא דווקא בפסק הילוף, ונראה לכוארה משוו"ת רעכ"א (ס"י פז), שאין זו כוונתו, וגם בפסק הגדה אכן דין עשבמבר'כ. נכתב שם: "דילכוארה באמת טעונה בעי, בהחחה בחיקיות בד"מ, أماיל לא הויל בע"א לחיב שבועה, הא עכ"פ חד מיניתו הויל עד כשר... וצ"ל, ذיך היל האהמה, דילו זאיינו מכחיש גוף העדות מגער גרע, דיש עליון ג"כ שם עד... ומה"ט ניחא, ואפיילו שבעה ליכא, דשניהם שם עדים עליהם והויל כנמצע אחד מהם קוא"פ, דבטל כל העדות". ולידין דקייל כרב הונא ודאי שהחחה אינה פסול הגוף. גם בהගותינו על המחניא דין עדות סי' ו כתוב רעכ"א, שבכחחה יש דין עשבמבר'כ.

¹⁸ יש לעיין בדבריו דיתכן שמדובר גם בפסק הגודה יש עשבמבר'כ אבל הכחחה שאינה פסול כלל עדותנו ותקבלה אלא שא"א לדון על פיה.

ג. גדר פסול במקצת, הגורם לביטול כל העדות

למdorf, שביטולה של חלק מהגדות העדות, גורם לכך שcola לא תתקבל. דока עדות שתורת עדות עליה, אלא שאין לה כח דין לדון על פיה, גורמת לביטול העדות כולה. עדיין ישعلינו להגדיר, את הפסולים הגורמים, לאי יכולת לדון ע"פ המקצת, וגוררים אחרים את המנעה לדון ע"פ העדות כולה.

א. המכන"א (דין עדות ס"י) ו, דן בעדים המכחישים זאת, וכتب:

אלמא עדות מוכחת במקצת לא אמרין שעשבמ"כ. (והוכחה כן מפי ח"ה בסוגיות "ז"א של אבותי ואכלתיה שני חזקה" ע"ש).

רעק"א, בהגחותיו על המכנן"א, כתוב, שמכוח מהטוגיה להיפך, גם בעדות מוכחת בטלת כולה. עדות מוכחת, לדין שקייל כר"ה, אינה פוסלת את העדים, וזו באה בפני עצמה ומעידה, וזה באה בפני עצמה ומעידה, וממילא יתכן לומר שגם העדות זו אינה בטלת, אלא שאין בי"ד יכול לדון, כיון שסתירה לפניו, ולכן ביטול המקצת כתוצאה מהכחשה, לא יגרור את ביטול העדות כולה. אמנם ניתן לומר, שהגביע עדות זו מיקרי פסול, וממילא יהיה דין שעשבמ"כ ולא באננו אלא להאריך, ועיין בזה בשיעורי ר' שמואל ב"ב שם.

ב. כבר הזכרנו, את פסק הרמב"ם פ"ב (עדות ב,ג), דבעדים מרובים ואחד אומר איי בחקירות עדותם קיימת, ובארנוווע עפ"י המאירי. ניתן להסביר את הרמב"ם בדרך נספת ולומר שעד האומר איי בחקירות, איןו למי שאינו, אלא תורה הגדת עדות עליו, ואעפ"כ לא יהיה דין שעשבמ"כ.

תוס' (כתובות לג, ד"ה ונתר) כתבו: "דכל זמן שעסוקים באותו דבר, חשיב הכל תוכ"ד, כדאמרינו במכות, דאפילו מעידין מהה כי"א תוכ"ד של חברו, חשובין قولן תוכ"ד של ראשון, ואם נמצא אחד kao"f עדותן בטלת". בשיעורי ר' שמואל מכוותאות רשו הקשה: "דמי ראייה היא מהכא, והא ייל דחראשון פסול את השני בצירוף, והשני את השלישי וכו' עד מאה, ולעולם אין האחزو מוצרף אל הראשון כלל, ולאו משום עסוקין באותו עניין ATIIN עלה?" והשיב: "דуд שנטבטל מהמת kao"f, איןו מבטל שאר העדות, כיון שאין בו בעצמו שום פסל, רק שעדותו בטלת מדין שעשבמ"כ, וכל כת"ג אינו מבטל שאר העדים בצירופו"¹⁹. וכتب שם, שהיסוד להגדרה זו הוא בדברי הנתיבות, סי' לא ס"ק ב: "בעדות של אבותיהם ואכלתיהם (שתיהן הכותות מעידות ד아버지ית, ומכחישות באכלתיה) דא" שנטכחו באכלת... מ"מ

¹⁹ וכ"כ בקו"ש כתובות אות קיג.

בשעה שהעידו עדות אבחתיה מקודם לשרים היו... ולא שיק לומר נמצא אחד מהן kao'פ, בשעה שהעידו עדות אבחתיה ובמקום שנתקבלתי קצר עדות מהעדים, דלא' דנטבלו ג'כ' שאר העדים. תדע דהא הרמב"ם פסק בפ"ב ה"ג דברהבה עדים בד"ג, ואמר אחד בחקירהות אי' דלא' נתקבלתי שאר העדים". הנתיבות מסיק, שאע"פ שתי הכתות העידו בעדות אבחתיה, ואחת מהן עדות לבני האכילה שקר היה, וא"כ בטלת היא מדין עשבמ"כ, מ"מ אין עדות אבחתיה של הכת השנייה בטלת. כאשר מקצת העדות בטל, כתוצאה מפסול חיזוני ולא חיסרנו במקצת צומו, אין ביטולו גורם לדין עשבמ"כ. ומוכיה הנתיבות את דבריו, מהרמב"ס דיזו. והיינו, שהאומר אי' בחקירהות, לשיטת הרמב"ם הגדרנו תורה עדות עליה, אלא שפסול הגודה זו הוא חיזוני. לשיטתו, פסול עדות שאיאיליה²⁰, אינו חיסרנו בקבלת העדות עצמה, אלא פסול נוסף. עד המוחש בחקירהות, יפסול את שאר העדים, שנצטרפו עימו, כיון שהוא פסול בהגדות העדות עצמה, אבל האומר אי' בחקירהות דינו אחר.

מוסיף ר' שמואל: אף תוס' (טנהדרין מא,ב) שטוביים שעד האומר אי' בחקירהות מבטל שאר העדות, מודיעים לניל. תוס' טוביים שפסול עדות בהיותה שעאייל, מהו פסול בגוף העדות. ומסכם שם את הדברים: "נמצא לפיז, דגי מידות בדבר. דהיכא דאייכא תורה 'פסול' בין בגוף העד ובין בהגדתו, בהא לכ"ע איתא לדינה דעתבמ"כ. והיכא דלייכא פסול, רק שאינה ראוי להתקבל מחמת חיסרונו בעצם העדות, זהה הוא שנחלקו הרמב"ס והתוס'..." אבל היכא שלייכא שום חיסרונו בגוף העדות, אלא שאין היב"ז מקבלין דבריו מסיבה צדדיות, בזה מודו כו"ע, דלא בטלת שאר העדות כלל²⁰.

²⁰ בעין פסול שעאייליה²⁰, עיין בשערוי ר' שמואל מכותאות לא, מחלוקת הנוב"י ובית הלוי, ולכאורה בזה תליה מחלוקת הרמב"ס והתוס' ועם"ל. ועין אמריו בינה הלוות עדות סי' ח, שוג כתב, שבעדות של חסרונה הוא שעאייליה²⁰ ל"א עשבמ"כ. וכן שם, עדות מיוחדות בשני חלונות, לדיני נששות, מודע ל"א עשבמ"כ, וכן בחכמה בדינוק בדיני נששות, וכותב: "ע"כ נראה למדוד מזה, דע"כ ל"א עשבמ"כ רק היכא, שהריעותא וחיסרונו הוא בהגדות העדות, כמו קרובים לויה ורוחקים לויה, דנטבל דבר מהგוזן... משא"כ היכא דמחזיקין לכל בריהם, רק שחרר תנאי בדבר שלא נמסר לבי"ז, כמו עדות מיוחדות, באחד רואה מחלון זה ואחד רואה מחלון זה, דמצד הסברא היינו למدين, ממה דכתבה התורה עפ"י כי או י' עדים יקום דבר, לדון ע"י עדותן, רק גלי לו רחמנא, לא יומת עפ"י ע"א, שלא נמסר הדבר לב"ז, עד שהו רואין שניהם כאחד... אבל עדותן אמות, אלא שאין מיתתו מסורה לב"ז... لكن ל"א בזה עשבמ"כ, דלא נתקבלתי שום דבר מדבריהם רק התורה אסורה בדינ'ם, וגרה שלא נמסר לב"ז". וכן כתוב שם בס"י יא, לעין עדות שלא בפניו בע"ז, שמהני לפוסלו, ול"א עשבמ"כ, כיון שאינו ביטול בגוף העדות.

ג. בחדורי רעק"א (גיטין ג, ב' ד"ה גمرا), כתוב שם בגט אשה עד חתום שלא לשמה, העדים אינם נפסלים, כי הפסול אינו בגוף העד. בקורס גיטין אות ג: "דלא אמרין עשבמבר"כ, אלא היכא שהפסול הוא מצד דיני עדות, אבל הא דברען לשמה אינו דין מדיני עדות, ולא שייכא כלל לדיני עדות, אלא אחד מתנאי הגט הוא, ובכח'ג לא אשכחן עשבמבר"כ".²¹

ד. עדות שפסולתה מדרבן, האם פוסלת את שאר העדות מדין עשבמבר"כ? כתוב האמרי בינה, בדיוני עדות סי' נב, דחכנה"ג הביא בשם תשובה ב"ג, זאינו מבטל שאר העדים הכהרים, ותביא שחחותמים כתוב שלא מצא תשובה כזו. ועיי"ש, שחילק בין מצב, שבו כשרותם של שאר העדים או שאר העדות היא מדוארי, לבין מצב שכשרותם היא מדרבן. עוד הביא שם, תשובה הר"י בן הרא"ש, שכותב בפשטות שיש דין נמצא אחד קאו"פ, גם בפסול דרבנן.

ח. דין עשבמבר"כ, בעדיות שהפסולים כשרים להן

בשו"ת נוב"י (מחדו"ק אבה"ע סי' כז), כתוב לגבי עדות לאשה שמת בעלה: (ללבוש שפсол נוגע – מטעם קרוב) "לא שייך פסול נוגע גבי עדות אשה, כיון דקרוב כשר לעדות אשה, ובעדות אשה לא בעין עדות רק שיהא הדבראמת, וליש עשבמבר"כ, דמה בכך שבטל העדות, כיון דגוף הדבראמת".

עוד כתוב (שם סי' מה): "וועד כאן, לא שניינו, רבים שהיעידו ונמצא אחד מهما קאו"פ, אלא בדבר הצורך עדים כשרים, אבל בעדות אשה, שככל הפסולים כשרים להיעיד, רק הפסול בעבירה דאוריתא מטעם שחשוד לשקר, אבל אי לאו שחשוד לשקר, והיינו יודעים, שדבר זה מעידאמת היה נאמנו, لكن נאמנו בمسلית, משא"כ בשאר עדות, אף אם האמת בדבריו, מ"מ עדותו בטל, מטעם דמשקר, וא"כ אותן שנctrפו עמו וכי גורעים מהם בעצמו, וכיון שהמה אנשים נאמנים ולא חשידי לשקר, למה יופסל עדותן מחמתו, ולכן לית דין צרי' בש, שעדיות הכהרים קיימת ואפי' להיעיד מחדש אין צריכים.

אף הנתיבות ורעק"א הולכים בדרך זו (שו"ת רעק"א קכד): "אם אנקיע עמדתיabis הזה זמו רב, באם עדים מעידים שמת, וגולן בתוכם, אם נידון בה דין נמצא אחד מהן גולן בטלחה כולה, והיה דעתך נוטה כמעט בהחלט, דלא

²¹ עיין הערה 17.

בטלה יכולה, דייל דמה דגלו פסול לכל העדות, אין הטעם גם אין חשודים לשקר, דמיהICI תיתי, וכי בשבייל שהוא חשוד הם יחשדו, אלא דגלהICI הוא, פסולו נטפס על כל העדות, א"כ העדים האחרים הם לעדות זה בכלל פסולי עדות שאין חשודים לשקר, כמו קרובים ונשים. וא"כ בעדות אשיה, ככל הפסולים שאינם חשודים לשקר כשרים לעדות זו, ה"ג במא שנסלו ע"י צירוף הגלו, כשרים לעדות אשיה, ושמחתני שכונתי לדעת מעכית (הנתיבות) דנקט כן בתכלית הפשיטות". והוסיף שם רעק"א: "אולם העומד נגדי דברי הר"ן פ"ק דגיטין, בסוגיה עבד שהביא גיטו, וכותב בו עצמן ונכסי קנוויים לך, שכותב שם בקרוב שהביא הגט, נאמן על עצמו ולא על הנכסים, והוא דלי'א שעשבמ"כ, כמו בכתב נכסיו לשני בני'א ונמצאו קרובים לאחד... אפשר דחכא דגלו מلتא הקילו עיי"ש. והרי כל עיקר דין, דעתן נכסיו ל-בי בני'א... דימה הירושלמי לנמצא אחד מהם קאו"פ וא"כ בಗט שחרור ככל הפסולין כשרים, לכוארה לנמצא אחד מהם פסול דהינו גולן שר... וצעיג".²²

הגדולים הנ"ל למדו את דין שעשבמ"כ, כשיטת הראב"ז, והיינו שהפסול של העד הפסול, מטופש על כל העדים, והרי הם פסולים לעדות זאת. لكن בעדות שהפסולים כשרים לה, אין סיבה לומר שעשבמ"כ, דחחש השkar אינו מטופש לשאר העדים. בישוב הצער מגהירין, הביא רעק"א (שם בסyi קכח) את דברי הנתיבות: "תו כתוב מעכית, בעין עדות שעשבמ"כ, דחכא עדף מההיא דהביא גיטו, כיון דלא בעי שייד בבי"ד, לי"ש בו דין נמצא אחד קאו"פ ודין בטל מקצת, נכוונים ומסתเบרים דבריו". בעדות אשיה שמת בעלה, אין צורך להuide בבי"ד, וכן ל"א שעשבמ"כ, אבל בगט שחרור דבעין שיאמר בפ"ג בפני בי"ד אייכא דין שעשבמ"כ. הסבר זה מגדר שדין שעשבמ"כ קיים ורק בעדיות בפניו בבי"ד, אך עדין איינו מיישב, את המביא גט שחרור, מזווע כתוב הר"ן, שייך בזה שעשבמ"כ, הא כל הפסולים כשרים? ונראה ליישב, דהרי'ן שם, הולך בדרכו של הרמב"ן, בהסביר דברי הר"ץ בסוגיה. לשיטת הר"ץ, לא מטופש הפסול של העד הפסול, אל העדים הכהרים, דהא הפסול לאו עד הוא אלא למרוזת שנשארו בקשרותם, "קנטה" אוטם התורה, ואין עדותם מתקבלת כי הצטרפו לרשותם; מミלא דין זה, גם בגט שחרור, דהא הכהרים הצטרפו לגלו הפסול, ויש "קנס" על עדותם שלא תתקבל. אמונם גם לשיטת הר"ץ, ניתנו להגדר שדין שעשבמ"כ, שייך רק בעדיות הנאמורות בבי"ד.

האחייעזר (חלק א אבה"ע סי' ח) כתוב: "נראה דבאיסורין דע"א נאמנו מן הדין ול"ש בו פסול נמצא אחד מהם קאו"פ ה"ג לש"ג ביה עדות שעשבמ"כ". אבל

²² וכן הוא בחידושי רעק"א גיטין ט.

הוסיף כנ"ל, שכאשר העדות נוגעת לאיסורים, וכן לממוןות או לדשב"ע, ועכט המעשה תלוי זב"ז, ל"א פלгинן, וכשם שאינו מתקבלת העדות לממוןות או לדשב"ע, כך אינה מתקבלת לאיסורים.

ט. פסיקת ההלכה בדיון עשבמ"כ

בשו"ע חוותם (ס"י לו) פסק המחבר:

"אם העיד קרוב עם רוחוק, ואין הרוחוק יודע מקרבתו של זה, יש אומרים שעדות הרוחוק כשרה ומחייבו שבועה, ואמנון לומר שלא הכיר, והוא שאינו רגיל אצלן, אבל אם רגיל אצלן אינם נאמנים. ויש מי שחולק על זה, ואומר, שאפילו לא הכיר בקרבתו, נתבטלה עדות הרוחוק". מחלוקת זו, היא המחלוקת בין הריני'ף לבין הראב"ד, בדיון נמצא אחד מהן קאו"פ, כפי שכבר הסבירה בדברינו, וاع"פ שכתב המחבר, את דעת הריני'ף בלשון רבים, ואת הדעה השנייה בלשון יחיד, עדין א"א להכריע.

נראה שניתן ללמידה על הכרעת המחבר, מכך שהביא את הירושלמי, בשטר שהיו העדים קרובים ליה ורוחוקים לזה בס"י נא, ולא בס"י ל. המחבר הביא דין זה, בהלכות שטרות, ולא בהלכות עדות, ונראה שדבר הוא.

הטור בס"י נא, כתוב שלדעת הרמב"ם ע"א בשטר שם עד עליו, כתוב: "ווכן כתוב בה"ג, שטרא דחנומיים עליה תרי סהדי, ואישתכח חד מיניהם קאו"פ, נהי דממוני לא מפקין אפומיה, אבל מחייבן שבועה אפילו אפומיה, והא שלא מפסיק עד כשר בצירוףו לפסול, דאמרין רוחאה שבק' למאן דקשיש מיניה, ואתה פסול וחתים. וכן דעת אוזוני אבי הרא"ש בפסקיו".²³ הבה"ג,ழוז, שאם נמצא אחד משני העדים בשטר קאו"פ, אין נפל העד השני, מושם דאמרין "רוחאה שבק'" והיינו שלא הכיר בפסול ולא הייתה כוונתו להציגו לפסול. בשטר שעדיו מרובים, ניתן לפרש "רוחאה שבק'" והפסול כלל לא חתום לשם עדות, אבל בשטר שחתוםים בו שני עדים, ודאי כוונתם לשם עדות, וא"כ השטר מצרפים, עדים החתוםים בשטר למי שנחקקה עדותם בבי"ד, ומדובר לא נפל ההקשר? אלא משום דחזקת חותם בclasspath, ולא התכוון להציגו לפסול, ואם יש עדות ברורה שישבו לחותם ביחד גם עדותם בטלה. הינו, בה"ג קאי בשיטת הריני'ף, בדיון נמצא קאו"פ, הוא דוקא בתוכו להציגו לפסול. עוד הביא מתשובה הרא"ש: "צוואה שנמצא אחד מעדייה

²³ ב"ב פ"י ס"י ז בסופו הביא דבריו הבה"ג.

קאו"פ, שנתבטלה ואין דנים על פיה כלל, אבל העד שאינו קרוב, אם זכור העודות יבא לפני ביה"ד, ויעיד, והעד האחר ששמע הצעואה מבוחץ מצטרף עמו להעיד, אע"פ שלא ייחזוו להעיד". ולכארה, יש להבין דברי הרא"ש, דהא בדין נמצא אחד קאו"פ, אין העד כשר יכול לחזור ולהעיד ביה"ד באותו העודות! ובין לרר"ף אין עדותו מתකבלת! לראב"ד כיוון, שפשט הפסול, גם לכהרים, ומעטה פסולים הם לעודות זאת, ולרר"ף "קנס" הוא עליהם שלא תתקבל עדותם! וע"כ דהרא"ש לשיטתו, דבشرط מחזיקין בכהרות, ואמרין דהקשר לא התכוון להצערף לפסול ולכך אין דין, נמצא אחד קאו"פ כלל ויכול לחזור ולהעיד.

מכאן עבר הטור לירושלמי: "שטר שכותב לשניים, והעדים רוחקים לאחד וקרובים לשני. כתב רבינו האי, אע"פ שהוא פסול לאוטו שהעדים קרובים לו, כשר הוא לאוטו שהעדים רוחקים לו. ורבינו חננאל כתב שהוא פסול לשניים, וכן כתב רב אלפס, וכן היא מסקנת אוזני אבי הרא"ש זיל". הב"י (שם סע' ז) ביאר: "וירבינו האי וסייעתו סוברים, דעתינו דבריש גיטין... וסבירא ליה לרבה פלאג"ז, והוא הדין בכתב כל נכסיו לשני בני אדם... ורבינו חננאל וסייעתו סוברים... תלמודא פלאג אירושלמי וסבירא ליה, דלא תלי הא בהא, ומזה ר' יוחנן בכתב כל נכסיו לעבדו, דעתמא דכתב כל נכסיו לשני בני אדם, דפסולים זה לזה היינו משום דעתך לאחלווי בשטרות דעתמא, שיאמרו קרוב כשר להעיד, אבל בגט שחרור לא חיישן לאחלווי, הוαιיל וציריך לומר בפ"ג ובפ"ג". ושם מחודשים ג. "וכתב המרדכי פ"ק דגיטין, דעתנו שותפיין והעדים קרובים זהה ורוחקים זהה, מעידין לרחוק, דהא תרי גופי נינהו, ובעדות ע"פ לא שייך למייר אני לאחלווי. ורבינו אפרים והרמ"ה בשיטת רבינו האי, והרר"ף והרא"ש פ"ק דמצות והרמ"ס בשיטת ר"ת והכי נקטינו". הב"י מבאר, שגם לשיטת ר"ח ודעתימה, שפוסלים את השטר היינו מטעמו של רבינו יואל חנ"ל, שהובא במרדכי. באמת, שטר שכותב לשניים, אינו עדות אחת, אלא שתי עדויות, ופלאג'יד בתרי גופי ולא שייך בזהعشבעמ"כ, ומדאוריתא העודות לרחוק כשרה, אבל מדרבן פשלוחו דלא אני לאחלווי, והיינו פסול של מזוייף מתוכו. וכן משמע שם בטור, שהביא אחר הלכת זו דין מזוייף מהוכו שפסול גם לר' אלעזר. הב"י, כלל אינו מזכה את שיטת הרaab"ז, שהגדיר שטר שכותב לשניים כעדות אחת, ופסלו מדאורית מדייןعشבעמ"כ. א"כ לפוי דרבינו, פלאג הב"י והטור על הרaab"ז בתורתו: א. בגדוד דין נמצא אחד קאו"פ שנקט הטור כהרר"ף. ב. בהגדרת עדות אחת שהגדיר הב"י בשיטת רבינו יואל!

ומוסף שם בבדיקה הבית: "כתב הרשב"א פרק ח'ה, נראה לי זהני מילוי, שלא נסתלק אותו שהעדים פסולים לו, אבל אם נסתלק מאותו ממון, כשרים לאותו שהם רחוקים לו וכן כתב הרא"ש בתשובה כלל ג ס"י יג". לכינוי דברי הרשב"א המוהים, דהא עדים החותמים בשטר, כמו שנחקרה עדותם בבי"ד, וא"כ לשיטת הראב"ד נפסלו מדין شبמ"כ ומה יועל סילוק, וע"כ דלא כראב"ד ועדותם כשרה ולא בטלה מדאוריתא, אלא שיש בה חיסרונו של מזוזיף מתוכו, והסילוק של הקרוב מהני לפטור בעיה זו, זהם אמרו והם אמרו.

בשו"ע (נא,ג) פסק המחבר: "שטר שחתומים בו ב' עדים בלבד, ונמצא אחד מהם קאו"פ, אע"פ שיש שם עידי מסירה הרי הוא כחרס, וו"א שדינו כשטר שאין חתום בו אלא ע"א" וחוסיף רמ"א: "ויהיינו דוקא בדרך שלא נתבטל כל העדות וכמו שיתבאר בסמוך" ושם ס"יע ד': שטר שהיו עדיו מרובים, ונמצא עד אחד מהם קאו"פ, ואין העדים קיימים לשאול אותם, אם יש עדות ברורה, שכולם ישבו לחותם, שהרי נתכוונו להיעד, ה"ז בטל, ואם לאו תתקיים העדות בשאר, שהרי אפשר שחתמו העדים הכהרים, והניחו מקום גדול לחותם, ובז זה הקרוב או הפסול וחותם שלא מדעתם". בבדיקה הבית, הסביר הב"י את דברי הרמב"ם, שהביא בהלכה ג: "הרי הוא כחרס, הוא לעניין, שאינו חשוב שטר לגבוט בו מבני חרי, אע"פ שיש שם עד"מ, אבל להשיבו, כדי שטר שיש בו ע"א אין hei נמי, שמשבעין אותו, וזה נראה דעת הרמב"ם דאמרינו רוחא שבק...". והיינו שהמחבר פוסק בדיון נמצא אחד קאו"פ, שאין בטלים הכהרים אא"כ נתכוונו להצறף לפסול!

שם ס"יע ה, פסק המחבר את תשובה הרא"ש הנ"ל, והיינו: "צוואה, שנמצא אחד מעידיה קאו"פ, העד שאינו קרוב, אם זוכר העדות יבוא לפני ב"יד ויעיד, ואם יש עד אחר ששמע הצוואה מחוץ מצטרף עמו להיעד, אע"פ שלא יזיהוחו להיעד". והיינו לשיטתה, דבשטר בסתמא ליכא דין למציא אחד קאו"פ, ומ"מ בשטר שעדיו הם שניים איך חיסרונו של מזוזיף מתוכו מדרבן, ולכן צריך העד לחזור ולהיעד בע"פ, כי עדותו שבשטר פסולה מדרבן, ומ"מ ראוי הוא להגיד כי לא נפסלה עדותו מדאוריתא.²⁴

בשי"ו הביא המחבר את דין הירושלמי: "הכותב כל נכסיו לשני בני"א, בעדות אחת, והעדים קרובים לא' מקבל המותנה, ורחוקים מהשני, הרי השטר פסול, מפני שהוא עדות אחת, אא"כ נסתלק אותו שהעדים פסולים לו מאותו

²⁴ ותוספת שנוספה בדבריו בסוגרים בכתב רשי: "ונתבטל בדרך שתבא"ר" לכאורה אינה נכונה, אך נתבטל אינו יכול לחזור ולהיעד.

ממונן". והוסיף הרמי"א: "יעבדות ע"פ, בכח"ג, כשרים להעיד לזה שאין קרוביו" המחבר פסק כר"ח דהשטר פסול, אך הוסיף זאם נטלך הקרוב יוכשר השטר לגבי הרחוק. הש"ץ, (שם, ס"ק ז) תמה: "דין זה שכטב המחבר, דסילוק מועל בכאן, ל"ג לפע"ד... הכא דפסلين לטרא משום עשבמ"כ... וא"כ, מה יועיל שיסטלך הקרוב, כיון שכבר נטבל העדות שבשטר ממשום עשבמ"כ! ולפי דברינו דברי המחבר מתוקים, אכן אין השטר נפל מדין עשבמ"כ, דכו"ע (שהזכיר המחבר בבי') מודים שטר שכחוב לשני בני"א, שתי עדויות יש בו, ואין אותה מבטלת חברתה, אלא שפסק כר"ח, שגורו רבנן על השטר ממשום מזוייף מתוכו, וatoi לאחלופי, שיאמרו שקרוב כשר להעיד. על כן יועיל סילוק, כיון שמדדורי העדות כשרה ולא בטלה, אם יסתלק הקרובתו לא גورو רבנן. והוסיף רמי"א, בדברי רבינו יואל במרדי, שתי עדויות הן, ولكن בעדות ע"פ, שאין חש מדרבן, כשרים להעיד לרחוק.

העליה מדברינו עד כאן, שהמחבר פסק כר"י"פ, בדיון נמצא אחד קאו"פ דזוקא בהכירו הכהרים בפסול ונctrפו עמו עדותם בטלה, והיינו שקרוב ופסול אין שם עד עליהם כלל, ואיןם בגדר עדות שבטלה, ואין מבאים לדין עשבמ"כ. אלא רק המצטרף אליהם ביזען, "קנסה" אותן תורה. מAMILA נשמע, שגם בעדות אחת שמעיד הקרוב, כגון פלוני ובעל את אחותי, הוא ואחר מצטרפים להורגו, אין חיסרונו של עשבמ"כ, וכדברי התוס' סנהדרין טב, הניל, וזלא קראב"ד. עד לממנו, שסתם שטר הבא לפניינו ונמצא אחד מעדי קאו"פ, אין בו דין נמצא אחד קאו"פ, דמסתמא אמרינו דצsher, דרוחא שבק, ומ"מ יש חילוק בין היו עדיו מרובים, לבין שטר שני עדים לדין מזוייף מתוכו. כמו כן למדנו שהמחבר והרמי"א, פוסקים כרבינו יואל, שטר שכחוב לשניים מוגדר כשתי עדויות, ואין בו אלא חיסרונו דרבנן של מזוייף מתוכו. יש להAIR, שחשש זה של מזוייף מתוכו, כיון גם כאשר הפסול הוא בעל דבר, וכן מפורש במרדי גיטין סי' שחג. לפי דברינו, מובן מדוע הטור והמחבר, הביאו דין זה בהלכות שטרות, ולא בהלכות עדות, כיון שלשיותם, אין פסול עדות בשטרות אלו, אלא פסול שטרות.

כתב רמי"א (לו, א): "שטר שחתם עליו עד פסול, ונבטל כל העדות, מ"מ אם העדים הכהרים זוכרים העדות ע"י ראיית השטר, יכולין לחזור ולהעיד בלבד, לפניהם ביב"ד, וביב"ד יכתבו עדותן וחשייב שטרו". ובס"י מה טע' יג, פסק המחבר, בדברי הרמי"א. הסמ"ע, בכל המקומות, מחלוקת בין עדות ע"פ ביב"ד, שאחריה לא יכול הכהר לשוב ולהעיד, לבין עדות בשטר, הש"ץ שם אינו מקבל חלוקה זו, עדדים החתוםים בשטר כמי שנחקרה עדותם ביב"ד. ע"כ כתוב הש"ץ, דין זה, דה接过 יכול לחזור ולהעיד, הוא דוקא, כשהלא נctrף עם הפסול

בראיית המעשה, וחידש שטר הוא מעשה בפני עצמו, הנפרד מעצם המקרה, ולכן אפילו שנספל השטר מדין נמצא אחד קאוי'פ, לא נספל המקרה עצמו ויכול הקשר להעיד עליו. ונתקשה לפיז', מזוע יכתבו עדותם ותעשה כشرط? וכותב: "ניל זוקא קאמר בייד, אבל הם עצם לא, שכבר עשו שליחותם שלא נעשו שלוחים לחותום את השטר, אלא בציירוף הפסול" ועדין קשה הדבר, כיון שבטל השטר, שוב אין דעת המתחיב, ומזוע בייד יעשן שטר? ולפי דברינו שפיר דמי, דרמי'א והמחבר לשיטות. אין פסול נמצא אחד קאוי'פ בשטר זה, דמסתמא שר, דרווחא שבק, אלא דיש בו חיסרונו של מזוע' מתוכו מדרבן, ולכן יכול הקשר לחזור ולהעיד עם אחר, ובידי' יעשן את עדותם שטר. הם עצם עשו שליחותם בשטר הראשון, ולכן לא יכתבו העדים שוב, אבל בייד יכתבו כיון שלא בטל השטר הראשון ודוק'.

המבחן'א, הלכות מלאה ולוח דין עדות סי' ג, מביא ראייה נוספת לכך, שהפוסקים סוברים דלא כראב"ד: "וילכאו היה נראה, דהרבנן זיל והטור, לא סיל כפירוש הראב"ד זיל, שכותב בפי' זאמ אמר פלוני רביע את שורי, הוא ואחר נאמנים להרוג לשור, משמע שמספרש כפירוש רש"י שם בסנתדרין, וכ"כ היכי'ם..." אבל כתוב לדחות: "דאפשר דסיל כפירוש הראב"ד שם, בעל שאמר פלוני בא על אשתי, דנאמן מושם דכגופו דמי, הא לאו הכי לא הוה פלאי'ד, אלא אמרין כיון שבטלת מקצתה משום קורבה, דהא ודאי קרוב הוא לה בטלה כול, אבל גבי שורו כיון דמסיקנו דאיין אדם קרוב אצל עצמו,תו לא שייך עדות קורבה". והשיג שם רעק"א בהגותיו: "ניב לעניד א"א לומר כן, דאי'כ למה לנו אמר פלוני רביע שורי, לינקטו בקיוצר נרבע שורי ומוכח ברשי'י ודלא כראב"ד. המחבר (לד'כו) פסק: "ויכן אם העיד, שפלוני רבעו אפילו לרצונו, או שבא על אשתו, או שרבע שורו הוא ואחר מצטרפין לפוסלו" והיינו דלא כראב"ד.²⁵

עוד יש להזכיר, שהמחבר פסק (נא), עפ"י הרמב"ם: "אבל אם כתוב בשטר אחד, שנתני לראובן חצר פלונית, ושותני לשמעון חצר פלונית ונמצאו העדים קרובים לזה ורחוקים מזוה, זה השם רוחקים ממנה מתנתו קיימת, שאלו שתי עדויות הן אפילו בשטר אחד" הרי שבכח'ג אפילו חיסרונו של מזוע' מתוכו ליכא, כיון שהשטר הוא כשיינים.

²⁵ ועיין נתיבות ס"ק יט שהביא מהთומים דבוזה'ז אין עדות על השור כלל וגם הראב"ד מודה, ואין ראייה.

ו. סיכום (לפי פרקים)

ב. הרוי"ף פסק בಗיטין בעבד שהביא גיטו עצמו קנה ונכסים לא קנה דפלג'יד, ובמכוות פסק כר' יוחנן בכתב כל נכסיו לשני בני'א והעדים קרובים לזה שהשטר פסול. **רבינו יואל** נקט שרבע חולק על הירושלמי שתלה זב'ז, וקיים פלאג'יד בתاري גופי אלא דעתו פסול מדרבנן משום ATI לאחלופי בשאר שטרות. מミלא עדות ע"פ והעדים כשרים לזה וקרובים לזה עדותם כשרה למרחוק, דשתי עדויות נפרדות הן. **הרמב"ן** כתב שהריי"ף פסק בכתב לשני בני'א כר' יוחנן מדין שעשבמ"כ ופסול מדאוריתא דאכן עדות אחת היא, ומ"מ פסק הרבה כיון שבעבד שהביא גיטו אמרת בפ"ג אינה עדות אלא גiley מילתה ונחalker אבי ורבא בשטר שבטל מקצתו, וסובר רבא שאע"פ שלא חלculo, חל מקצתו וכן פסק ר"ף. לפי דברי הרמב"ן גם עדות ע"פ לשני בני'א בכח'ג פסולה.

ג. רבינו האי גאון פסק שشرط שעדיין מרובים יכול הקרוב לומר כלל לא התכוון להheid לקרובו. בשטר שיש בו רק שני עדדים, הקרוב לגבי קרובו "כמאן דליתיה דאמאי" והשטר כשר לגבי הרחוק דבתרי גופי פלאג'יד.

ב. הראב"ד נוקט שבקרוב או פסול לא פלאג'יד כיון שההתורה גילתה לנו שעשבמ"כ. כורוב שטר לשני בני'א... פסול מן התורה. לדעת הראב"ד קרוב או פסול שם עד עליהם, וביע"ד אין עד.

ג. הרמב"ן מקבל את דברי הראב"ד בקרוב ופסול שם עד עליהם ובע"ד אינו עד, אך מגדיר שטר שכתו לשני בני'א כתשי עדויות נפרדות. עדות אחת כגון פלוני רבע את אחותי סובר הרמב"ן שלא פלאג'יד כיון שעשבמ"כ.

ד. ביאור דברי הרשב"א בחידושיו (ב"ב מג,א) בני העיר שנגנבר ס"ית שלחים עפ"י מחולקת הרמב"ן והראב"ד.

ה. הריטב"א (חוואו דבריו בהערה 11) מחלק בין עדדים שזומנו להheid עדות, דאו כל עדותם מוגדרת כעדות אחת, לבין עדדים שהheidו מעצם וניתן לראות חלק מעודותם כתוספת, בזומנו להheid שעשבמ"כ, ובהיעדו פעמים שפלג'יד.

תוס' (**סנהדרין ט,ב ד"ה ואין**), כתבו שאדם נאמן להצטרכ' עם אחר עדות פלוני בא על אחותי להרוגו ולא להרוגה ואפילו לא לאוسرה על בעלה, ואע"פ שפלוני בא על אחותי עדות אחת היא, נראה שסוברים כרב

האי, דקרוּב כמאן דלייטה, לגבַי קרוּבוֹ, ובטרי גוֹפַו פְּלָגַיַּד, ויתכוֹ שְׁמַגְדִּיר
כְּרִיטְבַּיָּא.

ד. למדנו ב"ק עגַא לְרִי יוֹסֵי הַזּוּמוֹ עַל הַטְּבִיחָה עַשְׂבָמַבַּיַּכְּ לְגַבְיַה הַגְּנִיבָה אֶם
הַעֲדִידָוּ תּוֹכַיַּד. הַקְשָׁוַה אַחֲיוּזָר וְהַחְזָוַן יְחַזְקָאַל הָאָ לְרִי יוֹסֵי דִין נִמְצָא אֶחָד
מֵהָן קָאוּיַּפַּה הוּא רַק בְּנֶפֶשׁוֹת? וְעוֹד יְשַׁ לְהַקְשָׁוֹת דְּגַנְבָּה וְטְבִיחָה שְׁתִּי
עֲדוּיוֹת נְפָרְדוֹת הָן וְמָה שִׁיךְ עַשְׂבָמַבַּיַּכְּ?

א. הרמ"ה **בְּשְׁטָמַיַּק** וְהַמְשׁוּבָב **נְתִיבָות** לְמַדּוֹ אֶת הַסּוּגָה בְּפִסְול הַעֲדִידִים,
דְּחוּי עֲדוּתָה שְׁתִּיחַלְתָה בְּכָשְׁרוֹת וְסֻופה בְּפִסְלוֹת וְלֹכֶן לֹא קָשִׁיא מִידִי.

ב. רבינו פרץ **בְּשְׁטָמַיַּק** וְהַנְּתִיבָות לְמַדּוֹ אֶת הַסּוּגָה מִדִין עַשְׂבָמַבַּיַּכְּ.
בירושלמי (פ"ז מב"ק ה"ג) חודשה ההגדרה "בְּכָרָךְ אֶחָד" וְהַיָּנוּ שְׁמִירִי
שְׁהַגְנִיבָה וְהַטְּבִיחָה הָיוּ בְּבַיִּא וְלֹכֶן הָוָא עֲדוּתָה אֶחָת. בְּבָבְלִי לֹא שְׁמַעַנוּ
הַגְּדָרָה זוֹ, וְשְׁמַעַנוּ מִמּוּ'יַּר הַגְּרָמַיַּד שְׁגַנְבָּה וְטְבִיחָה עֲדוּתָה אֶחָת הָיָה כִּי
הַטְּבִיחָה הִיא הַעֲמֵקָת הַגְנִיבָה.

ג. ר' שְׁמַעַן שְׁקוֹפַ בְּחִזְוֹיוֹ מְבָחִין שְׁפִסְול הַמְקַצֵּת בְּסַוגַּי הָוָא שְׁקָר!
וּמְבָאָר בְּשְׁתִּי דְּרִיכִים אֶת דִין עַשְׂבָמַבַּיַּכְּ בְּכָהָגָג: 1. כַּיּוֹן שְׁהַפִּסְול הָוָא
בְּהַגְּדָה עֲצָמָה אָמְרִינוּ עַשְׂבָמַבַּיַּכְּ לְגַבְיַה כָּל הַגְּדָתוֹ שְׁבָתוֹכְיַד.
2. הַסּוּגָה אִינָה מִדִין עַשְׂבָמַבַּיַּכְּ אֶלָא מְחַשֵּש שְׁקָר. עַד שְׁיִקְרָר בְּעֲדוֹתוֹ לֹא
נוֹכֵל לְהַאמְינוּ תּוֹכַיַּד לְהַגְּדָה אַחֲרָת, לְפִי הַסּוּגָה מִוּשְׁבּוֹת הַקּוֹשְׁיוֹת הַנִּילָ.

ה. א. המרדכי כתוב שעדות לדידי אוֹזֵיף בְּרִיבִיתָא מְתֻקְבָּלָת דּוֹקָא כְּשָׁאָמָר
שֶׁלֹּא שְׁקִיל מִידִי. הַשְׁיָץ הַבִּין שְׁהַרְבִּיבַיַּשׁ חֹלֵק וְחַכְרִיעַ כְּמַרְדָּכִי. **הַנְּתִיבָות**
וְהַאֲמָרִי בְּרוֹךְ מְסֻבְּרִים שָׁגַם הַרְבִּיבַיַּשׁ מְוֹדָה, שְׁכָאָשָׁר יִשְׁחַש שְׁקָר לֹא
פְּלָגַיַּד וְאַיִן מְקַבְּלִים אֶת כָּל הַעֲדוֹת. גַם הַנּוּבַיַּי פְּسָק כֵּן.

ב. כאשר יש תלות הכרחית בין שני חלקים העדות המחייבת קבלתה כולה
או אי קבלתה כלל לא פְּלָגַיַּד. כך הסביר הרמב"ן את הַסּוּגָה דְּאַלְעָא
וְטוּבָה, וכֹּאֲזַנְתָה, וְכֹאֲזַנְתָה הַדּוֹרִין את הַבְּרִיבִיתָא: רַאֲיָתִי אֲבִיכָם שְׁהַטְּמִינָן מְעוֹת...
שֶׁל מְעֹשָׂר הָן... לֹא אָמַר כָּלָם. **הַאֲחִיעָזָר** כתוב שְׁהִיכָּא שְׁעַצְמָם הַמְעֹשָׂה תְּלִוי
זְבַּיזְבָּה לְיִשְׁפָּלָגַיַּד. **הַקְתָּהַיִי** כתוב שְׁכָאָשָׁר הַדִּינִים מְסֻתְּעִיפִים זֶה מְזָה לֹא
פְּלָגַיַּד.

ו. א. ר' שְׁמַעַן שְׁקוֹפַ מלמדנו שהгадות עדות מְתֻקְבָּלָת רק כמו שהוא בלי
שְׁנִינוּ וְתוֹסְפָת, אֲנוּ מְחַדְשִׁים הַגָּדָה אַחֲרִיתָא שֶׁלֹּא אָמַר הַעַד. מְחַלּוֹקָת רְבָא
וּרְבָבָיַסְפָּר בְּסַנְהָדָרִין בְּדִין פְּלוּנִי רְבָעִני לְרַצְוֹנִי הַסּוּבִּיר עַפְיִיז: רַב יוֹסֵף סּוּבָר

שכל דבריו הם הגדרת עדות וע"כ אינם מתקבלים, ורבה סובר שמה שאמר לרצוני אינו הגדרת עדות.

ב. **הנתיבות מלמד שלרי"ף** קרוב או פסול אין שם עדות עליהם ולא שייך בהם עשבמ"כ. הרי"ף למד מהתוספתא שדין נמצא אחד מהן קאו"פ הוא דוקא בהכניו הכהנים בפסולים, והוא מעין "קנס" על ההזדמנויות לרשות. **לראב"ד** נמצא אחד מהם קאו"פ הוא התפשטות הפסול על כל העדים מגזה"כ, לשיטתו קרוב ופסול שם עדות עליהם, כך מבאר רעך"א.

ג. גם לרי"ף, אומר הנתיבות, יהיה דין עשבמ"כ, כאשר כולם כשרים ונבטלה עדות אחד מהם.

ד. **במאירי** בסנהדרין, גם הסביר, שמדובר כאשר שם עדות על ההגדה שנבטלה אמרין עשבמ"כ, אלא שהגדיר קרוב ופסול כד, והאומר א"י בחקירות כמאן דליתה. נראה שהשיטות השונות בראשונים האם דока בפסול הגוף אמרין עשבמ"כ או בפסול הגדה, תלויות בהגדה זו.

ז. א. עדות מוכחת כתוב המכני"א דלית בה דין עשבמ"כ, ורעך"א חולק.

ב. **הנתיבות** למד מהרמב"ם באחד אומר א"י בחקירות, שככל עדות שהמקצת אין בו פסול, אלא שנפסל מדין צדי, כגון שנפסל המקצת מדין עשבמ"כ וכן לרמב"ם מדין שעאיילה"ז, אין עשה המקצת דין עשבמ"כ בשאר העדות. ר' שמואל הסביר כן את התוס' בכתובות לג.

ג. **רעך"א** בחידשו לגיטין כתוב שעד שחותם בಗט שלא לשמה אינו עווה דין עשבמ"כ.

ד. עדות שפסולה מדרבן האם עווה דין עשבמ"כ, הביא האמרי ברוך בשם ר"י בן הרא"ש שכן, וזה שם במצבים שונים בנסיבות של העדים האם היא מדאוריתא או מדרבן ונפק"מ לפסול שיגרום לדין עשבמ"כ.

ה. א. **הנוב"י** **הנתיבות** ורעך"א נקטו בפשטות שבודות אשר שמת בעלה אין דין נמצא אחד מהם קאו"פ, כיוון שדין זה עניינו התפשטות הפסול על הכהנים ובعدות אשא כל הפסולים כשרים, אם אין בהם חשש שקר.

ב. **רעך"א** התקשה דברין גיטין ממשמע שבעבד שהביא גיטו שייך דין עשבמ"כ אע"פ שהפסולים כשרים לאמירת בפ"ג. בישוב הדבר נראה שהרין קאי בשיטת הרי"ף דין נמצא זה עניינו התפשטות הפסול על הזריפות לפsolים וא"כ שייך גם במקום שהפסולים כשרים אם נctrפו למי שהוא פסול לעודות.

- ג. **הنتיבות הגדר שדווקא בעדות הנאמרת בפני בית דין שעבמ"כ.**
- ד. **הاخיעזר כתוב שבעדות באיסורים ליכא דין שעבמ"כ.**
- ט. א. **הטור והמחבר (בסי' נא) הכריעו כדעת הר"י' שדין נמצא אחד קאו"פ** הוא זוקא בהכירו הכהנים בפסולים, בעדות בשטר יש חזקת שרota לשטר והיינו שהכחיר לא הכיר בפסול אלא "רווחא שבק" וכן פסק בה"ג שם נמצא אחד קאו"פ בשטר משביעים עפ"י השני ואין הואبطل, ולמן פסק הרא"שadam הכהר זוכר את העדות יכול לשוב ולהעיד עם אחר דהא עדותו לא בטל.
- ב. שטר שכתו של שניים מוגדר כתתי עדויות ולמן לא שייך בו דין שעבמ"כ, אלא שנחקרו הגאנונים האם פסול מדרבנן משום מזוויף מתוכו. המחבר פסק שפסול. מ"מ בעדות ע"פ בכח"ג תתקבל העדות לגבי הרחוק. עוד פסק המחבר שאם נטלך הקרוב כשרים העדים בשטר למרחוק וגם דין זה יובן רק אם נאמר שלא שייך כאן דין שעבמ"כ.
- ג. העולה מדברינו שהטור והמחבר סוברים שקורוב ופסול אין שם עדות עליהם ולמן בעדות של פלוני רביע את אחותי, הוא ואחר מצטרפים להורגו ולא שייך בזה דין שעבמ"כ.
- ד. **פסול זה של אני לאחלופי בשאר שטרות, שייך גם כאשר אחד העדים הוא בעל דבר כמו שיפורש במרוצפי ריש גיטין.**
- ה. **המחבר פוסק בסyi לו שבעדות פלוני רביע שורי הוא ואחר מצטרפים להורגו שלא כראב"ד.**